

Minőségbiztosítás a földügy területén¹

Dr. Kőszegi Géza főosztályvezető –
Bence István vezető-főtanácsos

Az utóbbi évtizedben kiemelten fontos kérdéssé vált a minőségi szempontok érvényesítése előbb a gazdasági életben, majd napjainkra a közigazgatásban is. Egyre több szervezet ismerte fel, hogy a minőségi működés és annak bizonyíthatósága, ellenőrizhetősége stratégiai ügy. A piacon áruk és szolgáltatások jelennek meg, mégpedig ellenértékért. A vásárlók, illetve az ügyfelek igényeit teljes körűen ki kell elégíteni a közigazgatásban, így a földügyi szakterületen is. Sőt, ezen túlmenően az igényeket folyamatosan figyelni, kutatni (monitorozni) kell, és visszatérő feladat a külső elvárások változásaihoz való alkalmazkodás. Ehhez azonban arra van szükség, hogy a minőségi szempontokat rendszeresen, a működés teljes körére kiterjedően, komplex módon érvényesítsük.

A minőség központi kérdéssé válását az európai integrációs folyamat felgyorsulása is előmozdította. Az egységes belső piac kiegyensúlyozott működése megköveteli, hogy a gazdasági élet szereplői az Európai Unió valamennyi tagállamában megközelítőleg azonos színvonalú szolgáltatásokhoz jussanak, azonos feltételekkel. Ez a követelmény épp úgy vonatkozik a különféle hatósági engedélyek beszerzésének gyorsaságára és egyszerűségére, mint az áruk, vagy – a földügyi szakigazgatás esetében – a szolgáltatott adatok, termékek megbízhatóságára, minőségére. Ugyanakkor egy ország versenyképességét nagymértékben befolyásolja az is, hogy mekkora igazgatási kapacitással rendelkezik, képes-e hatékonyan segíteni a befektetések megtérülését, amit nagyban befolyásol a közigazgatás jogi környezete. Ezért is fontos szempont a tervezhetőség, a kiszámíthatóság és az átláthatóság, ame-

lyek a folyamatok rendszerszemléletű szabályozásával és a minőség stratégiai kezelésével biztosíthatóak.

A földügyi szakágat és ezen belül a földmérési szakterületet többféleképpen is érinti a minőségbiztosítás kérdése. Érinti mint közigazgatási, hivatali szervezetet a köztisztviselők munkáján, teljesítményén keresztül. Érinti úgy is mint termékeket előállító és szolgáltató szakmai szervezetet, továbbá úgy is mint külső, gazdálkodó szervek által készített és az állami átvételi eljárás során állami alapadattá minősített adatok, térképek kezelőjét.

A hivatali, közigazgatási vonatkozást a köztisztviselők jogállásáról szóló törvényt módosító 2001. évi XXXVI. törvény testesíti meg, mely szerint a köztisztviselői teljesítményértékelés egyik igen fontos eleme a minőségi működésnek. Ezért is került sor a bevezetésére, intézményesített formában.

A közigazgatás sajátosságait is figyelembe véve kell megfogalmazni azt, hogy mit nevezünk minőségnek. Erre számos meghatározás adható, de nem járunk messze az igazságtól, ha azt mondjuk: *a minőség az ügyfél megfogalmazott vagy látni kívánt igényeinek való megfelelést jelenti*. E meghatározásból kétféle következtetés szűrhető le.

Egyrészt az, hogy különféle elvárásoknak kell megfelelni, vagyis a minőséggel szemben támasztott követelményeket nem lehet egységesen és sematikusan kezelni. (Példaként említhetjük, hogy

¹ A „Minőségirányítás a földügyi és térképészeti ágazatban” címmel Budapesten, 2002. március 21–22-én megrendezett ankét keretében elhangzott előadás szerkesztett változata

nyilvánvalóan más igényeket támaszt az ügyintézés gyorsaságával szemben egy elfoglalt üzletember, akinek elsődleges szempont, hogy minél kevesebb időt töltsön a hivatalban, és megint mást vár el a nyugdíjas ügyfél, aki elsősorban azt szeretné, hogy problémáját végig hallgassák, és iránta megértést tanúsítsanak.)

A másik következtetés az, hogy a minőség nem egyszerűen az igényeknek való megfelelést jelenti, hanem az érzékelhető és a ki nem fejezett igények folyamatos kutatását is feltételezi. Ez egy vezetési filozófia, mely alapvető működési stratégiájának az ügyfelek kimondott és kimondatlan elvárásainak való megfelelést tekinti. Ezt nevezik „teljes körű minőségmenedzsment“-nek, amelynek középpontjában a minőség áll, a szervezet valamennyi tagjának részvételén alapul, hosszú távú sikerekre törekszik az ügyfél, a fogyasztó elégedettségének, valamint a szervezet összes tagja és a társadalom hasznának figyelembevételével.

A *teljes körű minőségmenedzsment* alapelvei közül legfontosabb a vevőközpontúság, a teljes elkötelezettség és a folyamatok javítása. Kiegészítő elemei a vezetőszerp, az oktatás és képzés, a támogató struktúrák, a kommunikáció, a jutalmazás és az elismerés, valamint a mérés.

A minőségügyi rendszerek alkalmazása kapcsán nem kerülhető meg az a körülmény, hogy a **közigazgatás sajátos viszonyai** egyáltalán nem vagy csak korlátozott mértékben teszik lehetővé a döntően termelői szervezetekre „kitalált“ módszerek és megoldások alkalmazását. Az igazgatási folyamatok általában olyan „termékekkel“ zárulnak, amelyek nem kézzel foghatóak, ezért minőségi színvonaluk sem értékelhető objektív szempontok alapján, továbbá a működési folyamatok nem az ügyfelektől elszigetelten ismétlődnek, ami miatt nincs két egyforma ügy, s ezért a minőségi szempontokat sem lehet egységesen érvényesíteni. Ráadásul a hatósági jelleg komoly korlátot szab az ügyfelek által támasztott igények rugalmas kielégítésének.

Hazánkban a közigazgatási minőségbiztosítás még nagyon újnak számít, módszerei kiforratlanok, az azonban biztos, hogy a korszerű minőségmenedzsment rendszerek hatékony alkalmazására annál inkább lehetőség nyílik, minél inkább eltolódik a súlypont a közigazgatás munkájában is a hatósági működésről a *szolgáltatói jelleg* felé.

Az Európai Unió a közszektor számára kifejlesztett egy úgynevezett közös értékelési táblázatot (CAF) mint az értékelés modelljét, amely elősegíti az intézményi önértékelést. Ez lényegében a tag-

államok részére bevezetett eszköz, amely támogatja a *teljes körű minőségmenedzsment* elveit, illetve annak bevezetését. Nem annyira vetélytársa, inkább kiegészítője más minőségbiztosítási eszközöknek.

A CAF használata ingyenes és hozzáférhető bármelyik közigazgatási szerv számára, bármelyik országban. Segítségével meghatározhatók az erős és a fejlesztésre szoruló területek, figyelembe véve az adott közigazgatási szerv feladatainak és munkakörnyezetének speciális jellegzetességeit.

Alkalmazása egyszerű és áttekinthető, kevesebb időt vesz igénybe, kevesebb erőforrást igényel. Mivel önértékelési eszköz, az értékelési folyamatba bevonja az alkalmazottakat is, akik érvényesíthetik saját gondolataikat, elképzeléseiket.

A CAF által használt kritérium-rendszer együtt alkot egy logikus és teljes keretet, értékeli a releváns tevékenységeket, valamint a közigazgatási szervezetek teljesítményét. Jól használható a szervezet teljesítményének mérésére, illetve annak megállapítására, hogy a szervezet mit tesz a kiváló eredmények elérése érdekében.

A tagjelölt államok figyelmét is több alkalommal felhívták a CAF alkalmazásának indokoltságára, amelyhez az Európai Unió részéről nemcsak szakértői, hanem anyagi támogatás ígérete is megfogalmazódott. A csatlakozást követően a CAF alkalmazására irányuló készletelés még erőteljesebben fog felvetődni, elsősorban arra hivatkozással, hogy a közigazgatás általánosan megfelelő minőségi színvonalának biztosítása közös európai érdek. Hosszú távon ez a folyamat a közigazgatási szervezetek működésének szabványosítására irányuló törekvéseket is felerősítheti, bár ma még igen óvatosan fogalmaznak az illetékesek, és külön hangsúlyozzák a módszer alkalmazásának önkéntességét, továbbá a szervezeti önállóság megővését. Minden esetre eldőlni látszik az a kérdés, hogy a közigazgatásnak szüksége van-e ágazatspecifikus minőségbiztosítási eljárásra. **Komolyan számítani kell arra, hogy – még ha hangsúlyozottan kiegészítő jelleggel is – a CAF hosszú távon kulcsszerepet fog játszani a közszféra minőségbiztosításában. Ezt még inkább alátámasztja az a tény, hogy a módszer továbbfejlesztése az európai integráció keretében történik.**

A minőség kezelésének céljai, súlypontjai, módszerei folyamatosan változtak, fejlődtek. Kezdetben a **minőség ellenőrzése** volt az elsődleges cél, amely a hiba megállapítására irányult. A minőségellenőrzés elsősorban az úgynevezett „tudományos menedzsment“ módszereire volt jellemző. Hatásá-

ra külön menedzselési módszereket alkalmaztak a hatékonyság növelésére, a végtermék ellenőrzését elválasztották a termelő-folyamatoktól és az ellenőrzést független minőségellenőrökre bízta.

A minőség ellenőrzése önálló tudományággá vált, s egyúttal beépült a gyártási folyamatba. A minőségi követelményeket a vonatkozó szabványok tartalmazták, és ezek érvényesülését különféle mérési módszerekkel ellenőrizték.

A minőségellenőrzés egyfajta végellenőrzést valósított meg, nem nyújtott lehetőséget a folyamat közbeni visszacsatolásra és az esetleges kiigazításra. Ezt a hátrányt kívánta pótolni a **minőségsszabályozás**, amely a tömegszerű termelés és a technológia fejlődésének eredményeként alakult ki, elsősorban a különféle matematikai és statisztikai módszerek felhasználásával. Célja arra irányult, hogy már a működési folyamat közben kerüljön sor ellenőrző mérésekre mintavétel alapján, és ha szükséges, a mérési eredmények figyelembevételével a folyamat újraszabályozható legyen.

A **minőségbiztosítás** már magasabb szintet képvisel a minőség szabályozásánál, de szemléletét és megoldásait tekintve még nem tekinthető minőségügyi rendszernek.

A minőség **rendszereszerű** kezelésének feltételeit a minőségbiztosítás vállalaton belüli alrendszerrel fejlődése alakította ki. Ennek lényege az, hogy a minőségi szempontok érvényesítése nemcsak a termelést, hanem a szervezetet valamennyi – az ügyfelek által megfogalmazott igények kielégítésében közvetlenül vagy közvetetten közreműködő – egységét érintette.

A fejlődés kezdeti szakaszát „*az előírásoknak való megfelelés*” jellemzi, elsődleges tulajdonságuk, hogy a törvényi, egyéb jogszabályi, illetve szabványi előírások betartását szolgálják. A termék, a szolgáltatás jellemzőit a vevő és az előállító közötti külön megállapodás is tartalmazhatja.

Az úgynevezett „*jó gyártási gyakorlat*” a termékbiztonság és az egyenletes termékminőség érdekében alkalmazható módszerek általános gyűjteménye. Az adott termékre, technológiára és körülményekre előre meg kell határozni az összes erőforrást, amelyeket a megfelelő helyen, megfelelő mennyiségben, minőségben, megfelelő időben és a megfelelő tervek szerint kell biztosítani. A „*jó gyártási gyakorlat*” két fő eleme:

- a hatékony gyártási műveletek,
- a hatékony ellenőrzés.

Ezek egymást kiegészítik, és egymásra hatással vannak. Alkalmazása leginkább a gyógyszer- és élelmiszeriparban terjedt el.

A közoktatási szektor specifikus minőségügyi rendszere a „*COMENIUS 2000*”. A rendszert a hazai közoktatás minőségfejlesztésére, az oktatási kormányzat kezdeményezése alapján és támogatásával alakították ki. Figyelembe veszi a minőségügyi rendszerek és a „teljes körű menedzsment” vezetési filozófia közoktatásra hatékonyan alkalmazható elemeit.

Ennek analógiájára felvetődik az a kérdés, hogy a minőségügyi rendszer fejlődése kikényszeríti-e a közigazgatás esetében is a szektor-specifikus rendszer meghonosítását?!

A hadiiparban – ahol különösen a második világháború óta alapvető szempont a megbízhatóság és a biztonság – olyan szabványokat dolgoztak ki, amelyek sajátos anyagátvételi, gyártásirányítási és ellenőrzési rendszer alkalmazását tették szükségessé. Ezekre épülve 1979-ben, Nagy-Britanniában dolgoztak ki egy olyan rendszert, amelyet a szállító és vevő közötti szerződéses kapcsolatokon kívül harmadik fél által regisztráltatni lehetett. A **Nemzetközi Szabványosítási Szervezet (ISO) 1987-ben dolgozta ki az ISO 9000 szabványsorozatot, mely jelenleg az ISO 9000, 9001–9004 szabványokat tartalmazza.**

A minőségügyi rendszerek legelterjedtebb formája az ISO 9000-es szabványsorozat, amely elősegíti, hogy a szervezet egységei közös logikai rend szerint összehangoltan működjenek, kiküszöbölve a minőség ingadozását. Az ISO 9000-es szabványrendszer első szabványait a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet adta ki. Jellemzője, hogy termelési és szolgáltatási folyamatra vonatkozó előírásokat tartalmaz, vagyis nem termékszabvány. Általános követelményeket határoz meg, ezért a rendszert minden szervezet a maga sajátosságai szerint alakíthatja ki.

Olyan minőségügyi rendszert eredményez, amely stabil, megbízható és reprodukálható terméket biztosít a vevő (ügyfél) igényeinek megfelelően. Megköveteli a minőséget befolyásoló tevékenységektől folyamataik tervezését, ellenőrzését és dokumentálását.

A 2000-ben bevezetett ISO 9000 szabványrendszer négy érdemi részre tagolódik. Tartalmazza „a vezetés felelősségének” kérdését, az „erőforrás gazdálkodást”, a termék, illetve a „szolgáltatás előállítását”, vagyis a folyamat-menedzsmentet, valamint „a mérés, az elemzés és a fejlesztés” kérdéseit.

A súlypont a struktúráról a folyamatokra helyeződött át, és nyolc alapelve épül. Ezek a következők:

– *Vevő Orientált Szervezet:*

Mivel a szervezet a vevőktől függ, ezért pontosan tisztában kell lennie a vevők jelenlegi és jövőben várható szükségleteivel, ki kell elégítenie a vevői követelményeket és elvárásokat. Minden közigazgatási szervnek beazonosíthatóak az ügyfelei (vevői), akik felhasználják a működési folyamatok eredményeit, ezért az is meghatározható, hogy milyen követelményeket, elvárásokat fogalmaznak meg a közigazgatási szervvel szemben. A felhasználói igények átfordíthatóak egyéni követelményekké, amelyek teljesítése fogja biztosítani azt, hogy a működési folyamatok eredményei megfeleljenek az elvárásoknak. Tehát a „vevőorientált” szervezet az egyéni követelmények rendszerére és azok számonkérhetőségére épül.

– *Vezetés:*

A vezetésnek kell összehangolnia a szervezet céljait egységes egészé. A vezetésnek kell kialakítani azt a belső munkahelyi környezetet, amelyben a munkatársak teljes mértékben azonosulni tudnak a szervezet céljaival, feladataival.

– *A munkatársak részvétele:*

A munkatársak a legfontosabb részei a szervezet működésének (annak minden szintjén), annak érdekében, hogy a szervezet elérhesse céljait. A szervezet – többek között – azzal fejezheti ki a munkatársak fontosságát a szervezet működésében, hogy teljesítményüket folyamatosan figyelemmel kíséri, értékeli, és arról rendszeres visszajelzéssel szolgál.

– *Folyamat alapú megközelítés:*

A kívánt célok sokkal eredményesebben elérhetőek, ha a forrásokat és a tevékenységeket folyamatként kezelik. A tevékenységek folyamat alapú kezelése megköveteli a rendszeres figyelemmel kísérést és szükség esetén a beavatkozás lehetőségét. **Megjegyezzük, hogy a köztisztviselők most bevezetett teljesítményértékelése ehhez is megfelelő eszközt kínál.**

– *Rendszer megközelítés és irányítás:*

A szervezet hatékonyságát és eredményességét javítja az egymással kölcsönhatásban álló folyamatok azonosítása, megértése és irányítása.

– *Folyamatos fejlődés:*

A folyamatos fejlődés a szervezet fő célja. A folyamatos fejlődés a felhasználói igények által meghatározott új célok elérésével biztosítható.

– *A tényeken alapuló döntéshozás:*

A hatékony döntés az adatok és információk elemzésén alapul. Az anyagi elismeréssel kapcsolatos döntések akkor szolgálják megfelelően az emberi erőforrással való gazdálkodás eredményességét, ha a teljesítmény értékelésének objektív szempontjaira épülnek.

– *Kölcsönösen előnyös szállítói kapcsolatok:*

A szervezet és a szállítói kölcsönösen függenek egymástól, kölcsönösen előnyös együttműködésük mindkét fél számára előnyös. Szervezeti egységek összehangolt együttműködését az egységes szervezeti célok biztosíthatják.

Az elméleti kérdésekről visszatérve a földügyi vonatkozásokra elmondhatjuk, hogy elkötelezettek vagyunk a minőségbiztosítás szakági bevezetése tekintetében. Erre az említett CAF EU-ban várható kulcsszerepe is ösztönöz bennünket. A Földmérési és Távérzékelési Intézet már rendelkezik minőségbiztosítással, előrehaladott állapotban van a földhivatali rendszer előkészítése, és tervezet szintjén elkészült már az állami földmérési alapadatokkal kapcsolatos minőségbiztosítási feladatokról szóló miniszteri rendelet is.

Az 1997-ben kiadott, földmérési és térképészeti tevékenységről szóló törvényben és a végrehajtásra vonatkozó jogszabályainkban is megfogalmaztuk azt a célt, hogy szakigazgatási intézményeink, valamint az állami térképek készítői rendelkezzenek jóváhagyott minőségbiztosítási rendszerrel. Természetesen ez a rendelkezés csak akkor léptethető hatályba, ha a feltételek adottak lesznek. Meggyőződésünk, hogy az ezt a témakört tárgyaló ankét nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a folyamat felgyorsuljon, és a cél mielőbb megvalósuljon.

FORRÁS

Dr. Topár József: A minőségmenedzsment rendszerek szerepe és lehetőségei a közszektorban (Vezető-továbbképző tanfolyam anyaga, Budapest, 2002)

Földhivatali szolgáltatások fogyasztói szemmel¹

Jávor Tamás (BlomInfo), dr Niklasz László (Geometria),
Podolcsák Ádám (BlomInfo)

1. BEVEZETÉS

A cikk egy konkrét földhivatali termék beszerzése során szerzett tapasztalatok alapján, a fogyasztó nézőpontjából tekinti át a földhivatali adatvásárlást, elemzi a fogyasztást, és veszi szemügyre az eladót, a terméket, fogyasztói igényeket, végül földhivatali ügyfélkiszolgálásra vonatkozó ajánlásokat fogalmaz meg.

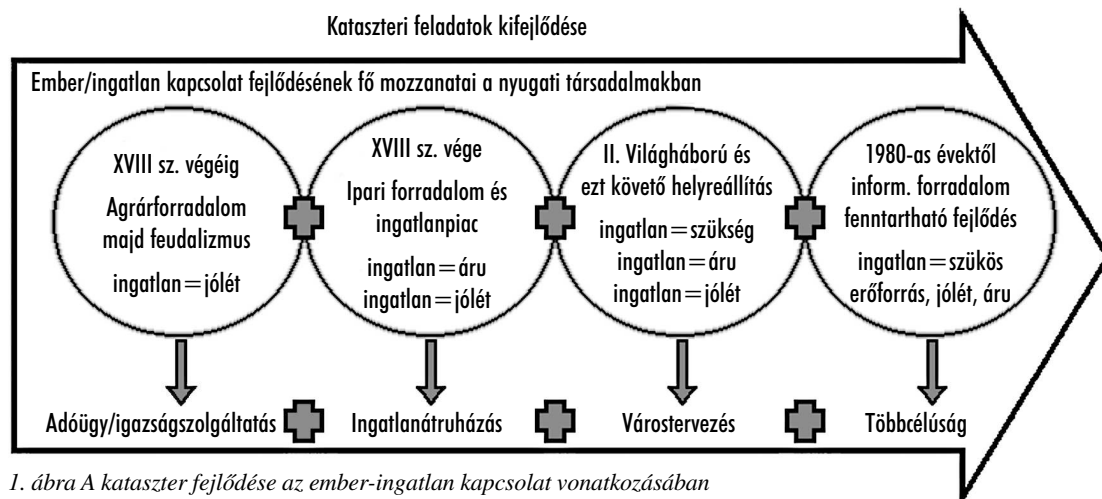
A 2002. évi GIS OPEN-en több előadásban is megjelenik a KSH ŰST projektje. Röviden összefoglalva, a KSH ŰST-öt megvalósító projekt két alapvető eredményt állít elő: az egyik egy ügynevezett elektronikus térképkönyv (eBook), amelyik ültetvények geokódolt adatait és áttekintő térképek képeit tartalmazza, a másik pedig egy mezőgazda-

sági statisztikai feladatok végzését segítő térinformatikai szoftveralkalmazás. Az elektronikus térképkönyv legfontosabb adatforrása az 1:10 000 méretarányú külterületi áttekintő térkép. Ennek a teljes országra kiterjedő beszerzése az ŰST projekt egyik fontos kiemelt alprojektje. Az előadás ötletét a sokszor kedvezőtlen tapasztalatok adták; szándékunk pedig a vásárlók és a földhivatalok kapcsolatának javítása, a tanulságok levonása.

Az előadás nemzetközi kitekintésében a hazai jogszabályok sajátos terminológiájától eltérő fogalmakat használunk, pl. a közigazgatás tágabb értelmezése, a kataszter fogalma a FIG szerint, az Unióban alkalmazott állampolgár/kliens megközelítés stb. Ezt az egyszerűbb tárgyalásmód tette szükségessé, mely nem tekintendő a szerzők bármely koncepció melletti burkolt állásfoglalásának.

¹ A GIS OPEN konferencián (NYME GEO, Székesfehérvár, 2002. március) elhangzott előadás szerkesztett változata

Kataszteri feladatok kifejlődése

1. ábra A kataszter fejlődése az ember-ingatlan kapcsolat vonatkozásában
(Ting L.–Williamson I. 1999)

2. VÁLTOZÓ FÖLDHIVATAL

Tekintettel a földhivatalok jelen helyzetére és a hazai közigazgatási hagyományokra, jelen cikk piacorientált felfogása minden bizonnyal magyarázatra szorul. Ebben a fejezetben áttekintjük a földhivatalokat érintő világméretű és hazai irányzatokat, majd megvizsgáljuk a piaci szempontok helyénvalóságát.

2.1 A kataszter fejlődési iránya a nagyvilágban

Az elmúlt öt évben számos szakcikk és kiadvány foglalkozott a kataszteri és ingatlan-nyilvántartási szektor fejlődésével. Williamson és Ting a nyugati társadalmak történelme alapján az 1. ábrán látható módon foglalta össze a kataszter fejlődési irányát. Az ábra közvetítette felfogás szerint a kataszter funkciói úgy halmozódnak, hogy mindenkor kielégítsék az emberek ingatlanokhoz való viszonyának fejlődése során keletkező régi és új igényeket, és végül ez a fejlődés vezetett el a többcélú kataszterhez. A történelem viharai és a sajátos XX. századi kacsaringók más fejlődéshez vezettek hazánkban, de a társadalmi viszonyok meghatározó szerepe, a funkciók halmozódása és a többcélúságra való törekvés a mi rendszerünk történetét is jellemzi.

A FIG gondozásában megjelent *Kataszter 2014* című tanulmány a kataszternek az eddigi fejlődés tanulságai és a jelen kihívásaiból kikövetkeztethető jövőképét tárja elénk. Ennek a képnek a lényegét az összefoglaló fejezetben ismertetett négy vezérelv adja: (1. táblázat)

1. A Kataszter 2014 egy olyan intézmény, amely leltárba veszi és nyilvántartja a Föld felszínének egy meghatározott részét.
2. A Kataszter 2014 érdemben hasznosítja a számítástechnika eredményeit.
3. A Kataszter 2014 intézménye a közszféra és a magánszektor közötti együttműködésen fog alapulni.
4. A Kataszter 2014 intézményének gazdasági szerkezete lehetővé teszi a beruházásra és karbantartásra fordított pénzeszközök visszanyerését

1. táblázat: A jövő kataszterét vezérelő elvek
(*Kataszter 2014* alapján)

2.2 A közigazgatás megújításának irányai Európában

A kataszteri rendszerek általában a közigazgatási szektorban működnek. Az EUROSTAT 1993-as meghatározása szerint a közigazgatás a következő

egységekből áll: „a központi, föderációs vagy helyi kormányzat valamennyi egysége, a kormányzat valamennyi szintjén valamennyi társadalombiztosítási alap, minden nem piaci, nem-profitorientált intézmény, amelyet a kormányzati egységek irányítanak, és döntő részben finanszíroznak“. Ez a definíció kitérít a korábbi 50-es 60-as években készült meghatározásokat, elsősorban a nem-profitorientált, de piaci körülmények között működő intézmények vonatkozásában.

A közszektor modernizálásának irányzatai erősen befolyásolják a kataszteri rendszereket. Az Internetről is letölthető „*A nemzeti közigazgatások modernizációja és a szociális párbeszéd Európában*“ című tanulmány széleskörű áttekintését adja az európai irányzatoknak. Hegewisch A., Martin B., (1998) szerint Európát az alábbi irányzatok jellemzik: „*Európai integráció; Az állami kiadások csökkentése; Politikai és ideológiai nyomás; Demográfiai változások; Strukturális és gazdasági változások; Az állampolgárok/felhasználók megnövekedett igényei; A közszolgálati dolgozók megnövekedett igényei munkahelyükkel szemben; Technológiai fejlődés; Esélyegyenlőség követelése; Országspecifikus problémák*“ (Hegewisch A., Martin B. 1998). A reformok új törvénykönyvekben vagy kötelező erejű vezetői iránymutatásokban jelennek meg.

Ugyancsak az előbbi tanulmány jellemzi az egyes európai országok reformkezdeményezéseit: „*Dániában és Hollandiában a korábbi kormány-*

hivatal tevékenységek igen jelentős részét a magángazdaságra bízták, míg Norvégia, Svédország és Finnország az eredményközpontú vezetésre és a versenyeszközökre koncentrált, és egyidejűleg decentralizációs és privatizációs programokat hajtott végre“. Továbbá: „*A francia, belga és dél-európai államok a közigazgatás integritását, a korrupció és az igazgatás politizálódása elleni harcot*

Irány	A	DK	SF	D	NL	N	S	GB
Piaci mechanizmusok	1	2	1	1	1	-	1	2
Privatizáció	1	1	-	1	1	-	1	2
A stratégiai menedzsment új szerepe	-	1	1	-	1	-	1	2
Decentralizáció/feladat-átruházás	-	2	1	-	2	1	1	1
Méretkorlátozás	-	-	-	-	-	-	-	2
Állami vállalatok átalakítása	1	1	1	1	1	1	1	2
Igazgatási szervek kiépítése	1	2	1	-	2	1	2	2
Eredményorientált igazgatásvezetés és pénzügyi tervezés	-	1	2	-	1	1	2	2
Munkaszervezet	-	1	-	-	1	1	1	-
Emberi erőforrások	-	1	-	1	1	1	-	-
A munkaügyi kapcsolatok „normalizálódása“	-	-	-	-	2	-	2	-

2 = átfogó, 1 = korlátozott, - = jelentéktelen kiterjedés kezdeményezések

2. táblázat: Irányok az európai közigazgatási reformokban (Forrás: Naschold, 1996, Új irányzatok a közigazgatás irányításában, Hegewisch, Martin, 1998 közlésében)

állították a középpontba“. Jelzi még, hogy „Németország, Ausztria és Svájc (és Luxemburg) általában kevésbé számít sikeresnek, amikor a Public Management reformjáról esik szó“, valamint „a közszolgálati szektor reformjára Nagy-Britanniában a piacgazdasági elvek ideológiai jelentősége nyomja rá a bélyegét“. (Ezeket a megállapításokat a FIG kataszter benchmarking jelentései is alátámasztják.)

A 2. sz. táblázat néhány európai ország reformintézkedéseinek irányultságát foglalja össze. Témánk szempontjából kiemelendő a következő intézkedések elterjedtsége: a piaci mechanizmusokra való áttérés, egyes állami feladatok privatizációja, valamint az eredményorientált igazgatásvezetés és pénzügyi tervezés.

Az ügyfél közjogi vagy piaci alapon él a közigazgatás szolgáltatásaival. Állampolgárként joga vagy kötelezettsége a szolgáltatás igénybevétele. Kliensként piaci igényei kielégítése végett fordul a közigazgatáshoz, és fizet. Jellemző, hogy ez utóbbi, kliens orientációnak nevezett tendencia egyre erősödik az európai közigazgatásban. Ezt támasztja alá a FIG benchmarkingja is. Európát is jellemző megjegyzést fűztek a kérdőívhez a németek: „Nagyon fontos a fogyasztói irányultság és a piaci szempontok érvényesülése a fejlett országok katasztereiben“... „Általános egyetértés van abban is, hogy a kliensnek nagyobb hatalmat kell adni. Ez viszont azt jelzi, hogy a kliensekkel széles körben kell konzultálni, és be kell őket von-

ni a döntéshozatali folyamatba. Mindazonáltal különbséget kell tenni a fogyasztóra való nagyobb odafigyelés és a fogyasztó felhatalmazása között.“

Előadásunk előkészítése során számos európai kataszteri intézmény honlapját kerestük fel, és több országban találkoztunk az állami kataszteri termékek viszonteladóival. Ezek a profitorientált vállalkozások kataszteri és kapcsolódó térinformatikai adattermékeket kínáltak eladásra. Valószínű, hogy a fogyasztói szokásokat jobban ismerő piaci cégek gyorsabb és átfogóbb szolgáltatásra képesek, mint a közszféra szervezetei. Másrészt, ha több vállalkozást vonnak be, akkor megerősítik a piaci versenyt, ami hatékonyabb működést eredményezhet.

2.3 Globalizáció

A globalizáció jellemezhető úgy, mint a világgazdasági kapcsolatok fejlődésének új minősége, amelyet már nemcsak a világkereskedelem bővülése, hanem mindinkább a tőke, a beruházások, a fejlett technológia, a tudományos kutatás, az oktatás és a tudás mind erőteljesebb nemzetközivé válása határoz meg. Emellett a nemzetközi kapcsolatokban egyre nagyobb súllyal szerepelnek olyan globális kérdések, mint a környezetrombolás, az ökológiai egyensúly megbomlása, a demográfiai robbanás vagy a közjavak (világűr, óceánok stb.) használatának összehangolása és szabályozása. (lásd: Kovács, 1998)

A globalizációs hatásokkal nap mint nap kapcsolatba kerül a földhivatali ágazat. Ennek a legfontosabb esetei: nemzetközileg elterjedt vagy elfogadott műszaki megoldások és szabványok átvétele (GPS, ISO, CEN, OpenGIS), új termék és/vagy szolgáltatás bevezetése, hogy a globális

elvárásoknak megfeleljenek (pl. közigazgatási határadatok, IER kiszolgálása), a nemzetközi beruházó cégek szokásainak megismerése, az EU szerződési és üzleti előírásainak és szokásainak való megfelelés. Ez utóbbira kézzelfogható példa a cikk témájául szolgáló térképvásárlás. A közigazgatási szolgáltatások beszerzése vonatkozásában az előcsatlakozási alapok szerződési eljárási- és mintaokmányai érvényesek. Ezeket azzal az előfeltételezéssel alakították ki, hogy a csatlakozásra váró országok közigazgatási szervei képesek legyenek megfelelni azoknak a leginkább üzletinek mondható elvárásoknak, amelyeknek a tagállamok legtöbbszörében már megfelelnek (pl. euró számla kibocsátása, szabályozott, átlátható és egyértelmű árképzés, színvonalas tájékoztatás az értékesített termékekről, hatékony ügyfélszolgálat stb.).

A globalizáció, mint minden új kihívás, veszélyeket is rejthet magába. A kanadai McLaughlin szerint a kataszteri rendszereknek több figyelmet kellene szentelni a jogcím-biztosítási koncepció előnyei mellett folytatott amerikai „szakmai terror kampány”-ra. A **jogcím-biztosítás** rendszere szinte maradéktalanul kielégíti a kliensek kataszteri és ingatlan-nyilvántartási igényeit. Ez a biztosítási konstrukció térképi és írásos ingatlanadatokat gyűjt, és ezekre nyújt biztosítási garanciát, ugyanakkor más egyéb beruházási és létesítménybiztosítási módozattal is kiegészülve, teljes körű üzleti megoldást biztosít. A rendszer kialakulását és üzleti gyakorlatát részletesen leírja Schmidt, 1971. A 2. számú melléklet egy hitelesített jogcím-biztosítási vázrajzot mutat be.

Meglátásunk szerint a jogcím-biztosítás összetársadalmi szempontból hátrányos: a kispénzű ügyfelek a rendszeren kívül maradnak, és fontos közérdekek nem érvényesíthetők (pl. műszaki fejlesztés). A rendszer rátelepszik a közigazgatási nyilvántartásokra. Az alulfinanszírozott közigazgatás nem garantált és sokszor elavult adatai alapján saját megbízható információs rendszert hoz létre, erre alapozza biztosítási szerződéseit. A közigazgatási nyilvántartások fizetőképes klienseit célozza meg, és így végső soron fejlesztésekhez szükséges bevételeket von el. Szemben a kataszterrel, a jogcím-biztosítás csak utólagos és nem megelőző megoldást kínál a jogi rendezetlenségre. Működése hozzájárult ahhoz, hogy az USA-ban a kataszteri rendszer nem teljesedett ki. A jogcím-biztosítás a kataszter hiányban szökött szárba, de kiterbélyesedve eltakarta a napot annak fejlődése előtt.

A jogcím-biztosítás világméretű elterjedését elősegíti viszonylagos függetlensége az országhatár-

aktól, az amerikai üzleti szokások világméretű térhódítása és egyes helyi kataszteri rendszerek működésének hiányosságai. A kilencvenes években az amerikai jogcím-biztosítás Budapesten is megjelent. Korlátozó intézkedések rövidtávon hatásosak lehetnek, de a jogszabályok hiányosságai kiismerhetők és kijátszhatók (lásd a magyarországi életbiztosítási piacot). Végső soron a kliensek döntenek a kataszteri rendszer életképességéről, ezért a piacvédő intézkedéseken túl a kataszterek ügyfélközpontúságának fokozása adhat választ a kihívásra.

2.4 A magyar közigazgatás reformja

A közigazgatás korszerűsítésének kormánybiztosa által kibocsátott „*A közigazgatás reformjának programja*” című terv a következő reformcélokat jelöli ki: „...*fejeződjön be az új típusú közigazgatási rendszer kereteinek és alapintézményeinek kiépítése; növekedjen az igazgatás hatékonysága és minősége, erősödjön az állampolgárt szolgáló jellege; legyen jogszerűbb a közigazgatás, szigorodjanak a jogsértő hivatalok és állampolgárok magatartásához fűződő jogkövetkezmények, szankciók; a helyenként felesleges, túl bonyolult, bürokratikus nehézkes közigazgatás helyett – ahol lehet – kisebb, egyszerűbb, gyorsabb és költségtakarékosabb, de személyi állományát tekintve anyagilag és erkölcsileg a jelenleginél jobban megbecsült közigazgatás alakuljon ki*”. Az anyagban nem hangsúlyos, vagy pedig egyáltalán nem kerül említésre a kliens felfogás, menedzsment felfogás, a piaci szempontok és a költség-visszatérítés kérdése.

Megállapítható, hogy a hazai közigazgatási reform célja a legalapvetőbb szintű európai megfelelés mellett, a későbbi fejlesztések biztos alapjának lerakása és megszilárdítása. Várható, hogy az európai irányzatokat jellemző reformokról csak néhány év elteltével beszélhetünk.

2.5 A földügyi igazgatás korszerűsítési programja Magyarországon

A korszerűsítési program beindítását a több, mint egy évtizede bekövetkezett gyökeres társadalmi és gazdasági változások, azaz a magántulajdonra épülő piacgazdaságra való áttérés kényszerítette ki. A korszerűsítési tevékenység koordinált és eredményes végrehajtása megkívánta, hogy egy egységes stratégia keretében kerüljenek meghatározásra az elérendő célok, és megvalósításuk összehangoltan történjék. A stratégia első változatának megfogalmazói dr. Niklasz L., dr. Remetey-Fülöpp G., és dr. R. Baldwin (1995) voltak.

A stratégia kibontásaként született meg a földhivatalok IT fejlesztési stratégiája, (dr. Niklasz, 1995), a földügyi és térképészeti szakigazgatás oktatási és továbbképzési stratégiája (dr. Niklasz, Apagyi és más felkért szaktektintélyek, 2000), illetve a földügyi igazgatás szolgáltatásainak széleskörű elterjesztését célzó marketing és PR stratégia (1997). Cikkünk témaköréhez ez utóbbi kapcsolódik szorosabban. Ezért érdemes idézni az anyag küldetés-kinyilvánítási javaslatát: „...a kinyilvánított küldetés: gazdaságos, az állampolgárok és egyéb felhasználók igényeit teljes mértékben kielégítő, teljes körű földügyi-térképészeti adatszolgáltatás biztosítása”. Dr. Niklasz a küldetés egyik kulcsszavát ekként értelmezte egy későbbi tanulmányában: „Teljes körű szolgáltatás – ez alatt azt értjük, hogy a földügyi igazgatás nem csupán terméket állít elő, hanem szélesebb értelemben vett szolgáltató tevékenységet folytat.” Úgy gondoljuk, hogy az egykori javaslatok jelenleg is aktuálisak.

2.6 Földhivatalok piaci szerepben?

A földhivatali változásokat kikövetelik a globalizációs hatások, ugyanakkor a hazai közigazgatás fő sodorvonala a helyzetéből adódóan inkább a fontolva haladást követi. Ellentmondás van a lassú közigazgatási reformok és a halaszthatatlan földhivatali válaszok között. A földhivatalok nem vagy késve kapják meg az igazgatásszervezési szakmai, politikai támogatást a számukra halaszthatatlanul szükséges intézmény-fejlesztéshez. A fogyasztók sajátos igényeikkel dörömbölnek az ajtón, míg a földhivatalok működésének szabályrendszere inkább ellentétes a normális eladó/fogyasztó kapcsolat kialakításával, így a földhivatalokban tudathasadásos helyzet alakulhat ki. A földhivatali fogyasztók pedig kénytelenek a vásárlás természetétől idegen közigazgatási környezetben kielégíteni fogyasztói igényeiket.

3. FOGYASZTÓI ELVÁRÁSOK A FÖLDHIVATALI SZOLGÁLTATÁSOKBAN

3.1 Ügyfelek a hazai közigazgatási eljárási jogban

A földhivatali eljárásokat alapvetően az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény határozza meg. Alkalmazása szempontjából „államigazgatási ügy minden olyan ügy, amelyben a közigazgatási szerv az ügyfelet érintő jogot vagy köteletséget állapít meg, adatot igazol, nyilvántartást vezet, vagy hatósági

ellenőrzést végez“. Ebből a meghatározásból egyértelmű, hogy ez a jogszabály a kliens/állampolgár koncepció fogalmait használva, az állampolgárra és nem a kliensre összpontosít.

Egy saját elhatározásából térképet vásárló kliens azt várná el, hogy egy ilyen, egyébként piaci jellegű ügylet a polgári jogviszonyhoz hasonló garanciákkal valósuljon meg. A törvény jellegéből következően a kliens igényeinek kielégítése a közigazgatási szerv döntésén múlik. Például a törvénnyel összhangban, a földmérési és térképészeti állami alapadatok kezeléséről, szolgáltatásáról és egyes igazgatási szolgáltatási díjakról rendelkező 63/1999. (VII. 21.) FVM-HM-PM együttes rendelet értelmében a vásárlóként fellépő kliens adatigénylése elutasítható. Elméletileg előállhat tehát az a helyzet, hogy a szolgáltató olyan kategóriába sorolja a potenciális vásárló kérelmét, hogy az saját anyagi érdekei szerint elutasításra kerül, vagy a vevő drágább termék vásárlására kényszerül. A vevőnek, akinek egyrészt nem érdeke, hogy magára haragítsa az eladót, másrészt nincs ideje kivárni a hosszadalmas jogorvoslati eljárást, belemegy a számára kedvezőtlen döntésbe, amit egyoldalúan a termék eladója hozott meg.

Természetesen a jelen állapot megítélése nézőpont kérdése. Az előadás szerzői csupán azt szeretnék érzékeltetni, hogy érdemes lenne újra gondolni a jelenlegi helyzetet, és talán megfontolni azt, hogy a földhivatali adatvásárlást ne tekintsük államigazgatási eljárásnak.

3.2 Üzleti szabályzat

Az üzleti megfontolások alapján vásárló ügyfél szempontjai lényegesen eltérnek a közigazgatási eljárási megközelítéstől. A vásárlók szempontjából sokkal kedvezőbb lenne, ha a földhivatalokkal a közszolgáltatókhoz hasonló fogyasztói jogviszonyba kerülhetnének, azaz az eljárások, üzleti feltételek és árak nyilvános üzleti szabályzatokban lennének rögzítve.

Üzleti szabályzat hiányában számos jogszabályt kell ismernie a földhivatali ügyfeleknek. Ahhoz, hogy megtudja, hogyan és milyen határidőkkel tud beszerezni egy 1:10 000 m.a.-ú külterületi átnézeti térképet, a következő jogszabályokban kell eligazodnia: 1957. évi IV. törvény, 1996. évi LXXVI. törvény, a 63/1999. (VII. 21.) FVM-HM-PM együttes rendelet, a 68/1990. (IV. 4.) MT rendelet a földügyi szakigazgatási tevékenységről és szervezetről, az 1/1984. (MÉM É. 1.) MÉM utasítás a földhivatalok feladatairól, hatásköréről, szervezeti és működési szabályzatáról, továbbá, hogy az ügyintézőket

megtalálja, ismernie kell a helyi működési szabályzatot, valamint az illetékes hivatalvezető vonatkozó utasításait. Sajnos ezen forrásokból sem lehet minden, a vásárlói döntéshez szükséges ismeret megszerzeni, de erről majd később bővebben szólnunk.

3.3 Fogyasztóvédelem

A kérdés áttekintésével célunk az, hogy mintavértékű követendő normákat azonosítsunk. Elvi szinten lehet a fogyasztóvédelem földhivatali szolgáltatásokra való kiterjesztéséről szólni, de a félreértések elkerülése végett leszögezzük: tisztában vagyunk azzal, hogy a hazai igazgatási környezetben valószínűtlen, hogy ezen intézmények védelmet nyújtanának a földhivatali ügyfeleknek. Célunk az említett jogintézmények azon elveinek azonosítása, melyeknek ideális esetben a földhivatali ügyfelek rendelkezésére kellene állniuk.

A hazai fogyasztóvédelmi szervezet nem foglalkozik az országos hatáskörű intézmények által felügyelt szervezetekkel, a beérkező kérelmeket automatikusan továbbítják a főhatóságnak, pl. egy MATÁV ellen érkező panaszt a Távközlési Főfelügyelethez továbbítanak. Másrészt a hazai gyakorlatban szinte kizárólag magánszemélyeknek nyújt a fogyasztóvédelem jogvédelmet. Annak demonstrálására, hogy mennyire nem abszurd a fogyasztóvédelem szóba hozása, lássuk az Igazságügy Minisztérium egyik munkatársának szakcikkeiből a fogyasztó meghatározását: „A fogyasztó fogalma a hagyományos megközelítésben kizárólag a gazdasági vagy szakmai tevékenység körén kívül eljáró, illetve szerződést kötő természetes személyeket foglalja magában. Ugyanakkor a jogi személyek esetében is felmerül az egyensúlytalanságból eredően szükséges védelem kiterjesztésének indoka, különösen a piaci monopolhelyzetek kapcsán, de az elsődlegesen nem üzletszerűen gazdasági, szakmai tevékenységet folytató jogi entitások tekintetében is (egyesületek, alapítványok stb.). A fogyasztói fogalomkör funkcionális megragadása vezethet el a védendő személyi kör helyes beazonosításához, melynek révén mindazon személyek a jogi védelem ernyője alá kerülhetnek, akik (amelyek) az adott helyzetben tipikusan gyengébb és hátrányos helyzetű szereplőként, félként jelennek meg“. – Dr. Németh Anita, 2001.

Az cikk előkészítésekor érdekelt bennünket, hogy megismerjük, mi a helyzet a fogyasztóvédelemmel, a leghaladóbb fogyasztóvédelemmel rendelkező skandináv országokban és a közigazgatási reformjáról híres Nagy-Britanniában. Kérkérdest intéztünk néhány kataszter internetes ügyfél-

szolgálatához. A Nagy-Britanniából érkezett válaszok lényege az volt, hogy a fogyasztóvédelemnél sokkal szigorúbb jogszabályok és intézményeként a szolgáltatási eljárások szabályzata biztosítja a fogyasztói érdekek védelmét. A MAA-AMET, észt földügyi testület és a Statens Kartverk, norvég térképészeti hatóság válasza egyértelmű igen volt. A National Land Survey of Finland válasza: „A nyomtatott térképhez hasonló árucikkek eladása esetén a fogyasztóvédelmi törvény hatálya alá esünk. Másfelől, amikor ingatlan-nyilvántartáshoz hasonló közszolgáltatást nyújtunk, vagy más jogszabály elrendelte tevékenységet folytatunk, az nem esik a fogyasztóvédelmi jog hatálya alá“. Ezzel lényegében megegyező a Kort & Matrikelstyrelsen, dán nemzeti kataszteri és fölmérési intézmény válasza, azzal a kiegészítéssel, hogy csak magánszemélyekre terjed ki a fogyasztóvédelem. A svéd Lankmäteriet esetében: „az eladási tevékenység, pl. adatszolgáltatás Interneten a fogyasztóvédelem hatálya alá esik, míg a lényegi hivatalos tevékenység vonatkozásban a fogyasztót a vonatkozó jogszabály védi, pl. az ingatlan-nyilvántartási jog.“.

Az Európai Unióban a fogyasztói érdekek védelme az öt elismert alapjogra épül: joga van egészségének és biztonságának védelméhez; joga van vagyoni érdekeinek védelméhez; joga van a jogorvosláshoz; joga van az információhoz jutáshoz és a fogyasztói oktatáshoz; joga van érdekei képviselésére (meghallgatás joga). A továbbiakban szeretnénk ezt az öt követelményt a most felállítandó normarendszer részévé tenni.

3.4 Tisztességes piaci magatartás és verseny

„A földügyi információk területén meglévő a monopolhelyzettel összefüggő gondolkodásmód. A földügyi ágazat jelenleg nem fogyasztóorientált, az ügyfelek törvényi előírás miatt vásárolnak, nem pedig saját elhatározásukból. Ez könnyen oda vezethet, hogy nem figyelünk eléggé a vásárlókra, nem bánunk velük megfelelően, hiszen ha az általuk kezelt és szolgáltatott adatokra van szükségük, akkor azokat úgyis csak nálunk tudják beszerezni. Ha piacorientált fejlesztéseket szeretnénk végrehajtani, akkor a monopolhelyzettel összefüggő gondolkodásmódon változtatnunk kell.“ – Fábíán, 1999

A monopolhelyzetben lévő piaci szereplőkkel szembeni elvárások egyik fontos forrása a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény. „A gazdasági hatékonyságot és a társadalmi felemelkedést szolgáló piaci verseny fenntartásához fűződő közér-

dek, továbbá az üzleti tisztesség követelményeit betartó vállalkozások és a fogyasztók érdeke megköveteli, hogy az állam jogi szabályozással biztosítsa a gazdasági verseny tisztaságát és szabadságát.“

Az törvény 1. §-a kimondja, hogy „E törvény hatálya kiterjed a természetes és a jogi személynek, valamint a jogi személyiség nélküli gazdasági társaságnak – ideértve a külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepét is a VI. fejezetben szabályozott magatartások kivételével – (a továbbiakban együtt: vállalkozás) a Magyar Köztársaság területén tanúsított piaci magatartására, kivéve, HA TÖRVÉNY* ELTÉRŐEN RENDELKEZIK“. (Mivel nem vagyunk hivatottak arra, hogy jogi elemzést végezzünk, csupán annyi megállapítást teszünk, hogy ez alapján akár a földhivatalok eladásaira is vonatkozhatnának a törvény követelményei.)

(Megjegyzés*: Az állami alapadatokkal kapcsolatos előírásokat a földmérési és térképészeti tevékenységről szóló 1996. évi LXXVI. törvény tartalmazza – ez például az az eset, amikor TÖRVÉNY ELTÉRŐEN RENDELKEZIK! – a szerkesztő)

A törvény 22. paragrafusa a következőképpen határozza meg a gazdasági erőfölényt: „Gazdasági erőfölényben van az érintett piacon (14. §), aki gazdasági tevékenységét a piac többi résztvevőjétől nagymértékben függetlenül folytathatja, anélkül, hogy piaci magatartásának meghatározásakor érdemben tekintettel kellene lennie versenytársainak, szállítóinak, vevőinek és más üzletfeleinek vele kapcsolatos piaci magatartására“. Majd a 21. paragrafus megtilt bizonyos magatartásformákat: „Tilos a gazdasági erőfölénnyel visszaélni, így különösen: ...b) a termelést, a forgalmazást vagy a műszaki fejlődést a fogyasztók kárára korlátozni; c) indokolatlanul elzárkózni az ügylet jellegének megfelelő üzleti kapcsolat létrehozásától, illetve fenntartásától; d) a másik fél gazdasági döntéseit indokolatlan előny céljából befolyásolni...“.

Ezek a nem kívánatos magatartások tekinthetők a korábban idézett „monopolhelyzettel összefüggő gondolkodásmód“ (lásd: Fábíán) kézzelfoghatóbb megfogalmazásának.

3.5 Földhivatali fogyasztók kiszolgálásának elvi normái

A fentiek összefoglalásaként a földhivatali fogyasztók kiszolgálásában a következő elvi szabályokat tartanánk követendőnek:

– A piaci fogyasztóként jelentkező kliensek és a földhivatalok viszonyában az üzleti folyamatok, az árképzés, a panasztétel stb. szabályozása tükrözze a jogügylet valós jogi tartalmát;

– A fogyasztók a termékek vásárlásához vagy a szolgáltatás igénybevételéhez szükséges valamennyi valós tájékoztatást (a térképek darabszáma, naprakészség dátuma, minőségi adatok, ár, használati-kezelési útmutató stb.) kapják meg;

– Legyen konstruktív párbeszéd a földhivatalok és a kliensek között;

– A hibás termék vagy szolgáltatás okozta kár a lehető legolcsóbb, leggyorsabb és leghatékonyabb eljárással megtéríthető legyen;

– A földhivatali monopóliumként* előállított termékek forgalmazását vagy a kapcsolódó műszaki fejlődést a fogyasztók kárára korlátozni nem szabad;

– Nem szabad indokolatlanul elzárkózni az adatforgalmazás jellegének megfelelő üzleti kapcsolat létrehozásától, illetve fenntartásától;

– Nem szabad a kliens gazdasági döntéseit indokolatlan előny szerzése céljából befolyásolni.

(Megjegyzés*: A hivatkozott termékek – melyek valójában nem monopóliumként előállított piaci áruk – forgalmazása az igazgatási szolgáltatások körébe tartozik! – a szerkesztő)

4. KÜLTERÜLETI ÁTNÉZETI TÉRKÉPEK BESZERZÉSE

4.1 A termék jellemzése

Az állampolgár/kliens megközelítés nem idegen a hazai földhivatali szemlélettől. „A földügyi ágazat potenciális vevőköre alapvetően két nagy csoportra osztható. Az egyik csoportba tartoznak a jogszabályi előírás miatt keletkező felhasználók, a másikba pedig a kereskedelmi fogyasztók. „ – Fábíán, 1999. A külterületi átnézeti térképek beszerzését nem írják elő jogszabályok. Ezek nagyobb méretarányú térképekből generalizálással készülnek, akár külső vállalkozó termékei is lehetnének. Az átnézeti térkép, műszaki kialakításánál (pontosság, teljesség, részletezettség) fogva is ideális tervezési, gazdálkodási célú információs rendszerekben való felhasználásra. A földhivatalokkal folytatott beszélgetéseink során megtudtuk, hogy viszonylag nagy mennyiségben kerül megrendelésre. A termék piaci jellege vitathatatlan.

Ha a felhasználó valamilyen, a térképpel beazonosítható objektum koordinátáit kívánja meghatározni, vagy ha több település szelvényeit kívánja összeilleszteni, akkor szüksége van az átnézeti térképen közös transzformációs pontokra. Az ÜST projekt ültetvényeinek geokódolásához és az ültetvények helyszíneinek megtekintéséhez szükséges volt legalább két EOVS illesztőpontot megvá-

sárolni szelvényenként. Az illesztőpontok térképi megjelölését, EOV-ba transzformálását és koordináta jegyzékbe töltését a földhivatalok, napidíjat felszámítva, egyéb megrendeléses tevékenységként végezték.

Adattermékek hasznosításakor alapvető igény, hogy legyen adatunk az adatról. Az ún. meta adat az elmúlt pár év egyik legfelkapottabb szabványosítási témája volt. Az ÜST jövőbeni karbantartásának megtervezéséhez, ütemezéséhez a KSH-nak szüksége lenne néhány alapvető, a térképszelvényt jellemző adatra, pl. utolsó aktualizálás időpontja, a térképlap sérülései stb. Sajnos ezek az adatok mint földhivatali szolgáltatások nem szerepelnek a vonatkozó jogszabályban sem, így ezt is napidíjas szolgáltatásként határoztuk meg. Erre vonatkozó vásárlási szándékunkat a földhivatalok egy része elutasította.

4.2 A beszerzés sajátosságai

A beszerzés nagyon sajátos körülmények között történt. A finanszírozó az Európai Bizottság PHARE adminisztrációja, a vásárlás kedvezményezettje a KSH, a lebonyolító pedig a dán Blom-Info konzorcium. Az EU közbeszerzési szabályai alapján az előcsatlakozási alapokra kidolgozott Prag című útmutató határozta meg a szerződéskötés (a megrendelés) módját. A versenyztetés nélküli beszerzést azért engedélyezte az EB Budapesti Képvisellete, mert szakértői vélemény támasztotta alá, hogy a kataszteri térkép forgalmazása hazánkban állami monopólium. A számlázás és kifizetés az EU-val kötött nemzetközi megállapodások végrehajtásra kiadott hazai szabályok alapján történik. Az Európában kiállított számla címzettje a KSH, a kifizetője a Magyar Államkincstár. Az EU-szokások szerint a kifizetés a termék átvétele után, a számla kiállítását követő 60 napon belül történik. A pénzek rendelkezésre állásának időbeni elhúzóódása miatt a megrendelésekre két ütemben került sor. A földhivatalokban, a KSH nevében a geokódolást végző vállalkozó, a Geodézia Rt. képviselője vette, és veszi át a térképmásolatokat.

A beszerzés igazi globalizációs kihívás. Többször felmerült bennünk a kétely, hogy két, szervezeti kultúrájában teljesen eltérő, de saját szabályaihoz mereven ragaszkodó intézmény (PHARE és a földhivatalok) között feszülő ellentmondások nem vezetnek-e a vásárlás meghiúsulásához. Vagyis a kérdés az, hogy lehet-e Magyarországon az EU adminisztráció szabályai mentén földhivatali térképeket vásárolni? Képes-e a földhivatal akko-

ra elmozdulásra a piaci magatartás irányába, hogy a bevétel érdekében feladjon merevségéből? Szembesülnie kell-e az Európai Bizottságnak azal, hogy PHARE normák szerint nem lehet a földhivatalokban térképet vásárolni?

4.3 Legfontosabb események időrendben

2001. augusztus	Megbeszélés az FVM FTF-ben földhivatali adatbeszerzés támogatásáról
2001. október 20.	Levelek a földhivataloknak, térképek megrendelése
2001. október 29.	Első földhivatal válasz beérkezése
2001. november 26.	Az utolsó földhivatal válasz beérkezése
2001. november 28.	Tárgyalás az FVM FTF-ben a térképrendelésekről
2001. november 30.	A BlomInfo levele az összes MFH számára, amelyben összefoglalja és standardizálja az MFH ajánlatok tartalmát
2001. november 18.	Tisztázó megbeszélés a földhivatalok képviselőivel
2001. november 19.	A BlomInfo 16 földhivataltól megrendelte a térképeket
2002. február 16.	A BlomInfo 4 földhivataltól megrendelte a térképeket
2002. március 1.	Az első 16 földhivataltól elszállították a térképeket

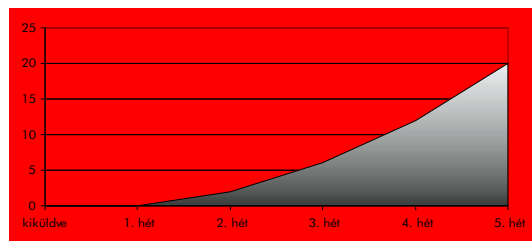
A beszerzett térképek megyénkénti eloszlását az 1. számú melléklet szemléltetni.

4.4 Az ajánlatok feldolgozása

Miután valamennyi ajánlat beérkezett, a Blom-Info szakértői elemezték azokat. A következő diagramok szemléltetik az ajánlatok legfontosabb tulajdonságait.

a) Földhivatali válaszlevelek beérkezése

Az október 20-i megkeresésre a következő ábra a földhivatali válaszlevelek beérkezésének eloszlását mutatja. Az október 29-én kelt megkeresésre a válaszok október 29. és november 26. között érkeztek be. (Lásd: 2. ábra)

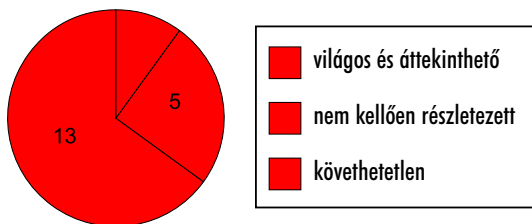

2. ábra A földhivatali válaszlevelek beérkezésének időrendi bemutatása

b) Földhivatali árajánlatok világos és egyértelmű volta

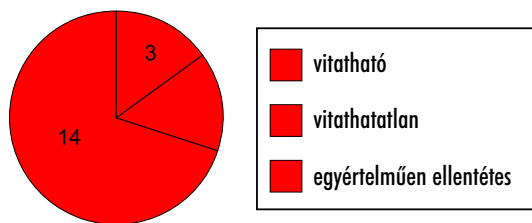
Általános üzleti elvárás, hogy egy pénzügyi ajánlat egyértelműen határozza meg az egységárakat, a mennyiségeket és a kiszámított részösszegeket, az ajánlat olyan módon legyen kidolgozva, hogy a fogyasztó reprodukálhassa a teljes számítást. A következő kördiagram osztályozása: (1) Világos és áttekinthető, akkor, ha az ajánlat meg-

felel az előbbi elveknek. (2) Nem kellőképpen részletezett, akkor, ha az ajánlattevő összevont egységárakat, vagy csak részösszegeket közölt, és nem mindenütt adta meg az egységárakat és mennyiségeket. (3) Követhetetlen, ha az árképzés nem egységárak alapján történt vagy ellentmondásos vagy zavaros:

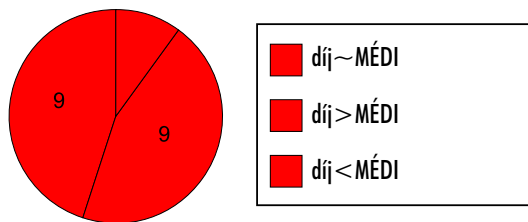
c) Az árképzés összhangja a 63/1999. (VII. 21.) FVM–HM–PM együttes rendelettel

Az árképzést a 63/1999. (VII. 21.) FVM–HM–PM együttes rendelet előírásainak értelmezésével és alkalmazásával kell elvégezni. A következő kördiagramm osztályozása: (1) Vitathatatlan, ha az ajánlattevő a megkeresésben leírt feltételeknek megfelelően hivatkozik a költségtelekre, és a szabályokat következetesen alkalmazza. (2) Vitatható, ha nem a megkeresésben leírt műszaki specifikációhoz képez árat (pl. grafikus helyett digitális adatot számít fel), vagy nem következetes a jogszabály alkalmazásában (pl. a szelvények hasznos területét nem veszik figyelembe). (3) Egyértelműen ellentétes, ha olyan tételt számít fel, amit a jogszabály nem tesz lehetővé (pl. külön fénymásolási díj).

d) Földhivatali ajánlatok eltérése az alapul vett MÉDIapidíjakkól

Megrendeltünk olyan szolgáltatásokat is, amelyekről jogszabály tételesen nem rendelkezik (1. 4.1). Az FVM FTF írásos állásfoglalása szerint a MÉDIapidíját kell alkalmazni. Ennek az elvnek sajnos ellentmond, hogy az árképzés átalánydíjas és nem feladat- és óradíjalapú volt. Mivel a feladatmennyiségeket ismertük, és a megyék árképzése is összevethető volt, aapidíjak ellenőrizhetőek voltak. A következő diagramm azt szemlélteti,

ti, hogy hány megyében alkalmazták a MÉDI-nél lényegesen kisebb, lényegesen nagyobb vagy megközelítően egyező díjakat.

4.4 Problémakezelés

A projektinduláskor megkerestük az FVM FTF-et, és kértük a támogatásukat. Ismereteink szerint az FVM FTF körlevélben adott tájékoztatást a földhivataloknak, de erről másolatot nem kaptunk.

Az ajánlatok feldolgozása után elkészült a problémalista, amivel az FVM FTF-et kerestük meg. A felmerült kérdéseket megtárgyaltuk, és szinte kivétel nélkül sikerült konszenzusra jutni. A lista tételeit nem kívánjuk nyilvánosságra hozni, csupán a problémacsoportokat mutatjuk be:

– Vita az EU közbeszerzések áttekinthetőségre vonatkozó elveinek teljesüléséről

A megrendelő szerint a megyék ajánlatai megyénként eltérő szerkezetűek. Nem minden ajánlat egyértelmű és áttekinthető. A jogszabályi tételek való hivatkozás nem következetes

– Vita a 63/1999. (VII. 21.) FVM–HM–PM együttes rendelet szerinti árképzésről

Az ajánlatok a megrendelőtől eltérően értelmezték a jogszabályt, és a megrendelő vitatta a jogszabályi összhangot.

– Vita a jogszabályban nem rendezett szolgáltatások díjazásáról

A megrendelő számításai szerint az ajánlatok szélsőségesen eltérőapidíjjal kerültek kiszámításra. A megrendelő álláspontja szerint itt is egységes árképzés szükséges, mivel egyrészt a megrendelt szolgáltatás szorosan kapcsolódik a közszolgáltató alaptvékenységéhez, másrészt pedig a piaci erőfőlényből következően nem lenne tisztességes az egyenlőtlen alkupozícióból kötött piaci áralku.

Az FVM FTF javaslatára közös tisztázó értekezleten egyeztetünk a földhivatalokkal, és 2002 februárjáig sikerült valamennyi megyével közös álláspontra helyezkedni a díjszámítás vonatkozásában. A szállítási határidőkből és a legfontosabb műszaki kérdésekben jelentősebb vita nem támadt.

Érzékeny pont még a kifizetés kérdése. Az ÁFA-mentesség, az euro számla kiadása, az átuta-

lás előtti leszállítás mind ütközik a földhivatalok jelenlegi gyakorlatával. Ezekben a kérdésekben még most is vannak ellentétek, de reméljük, hogy elsősorban a földhivatalokkal folytatott konzultációkkal, másodsorban pedig az EB PHARE, a Magyar Államkincstár, a KSH és az FVM FTF bevonásával kezelni tudjuk azokat.

4.3 Tapasztalatok összefoglalása

– Szemben az üzleti szokásokkal, a legtöbb ajánlat lassan készült el. Normál piaci eladó nem törekszik egy ilyen szimpla üzlet megvalósításának elodázására. A fogyasztó érdeke is az ajánlatok gyors beérkezése, hiszen a beszerzés időbeni megvalósulásától függ saját projektjének sikere is.

– Néhány válaszevél határozott megfogalmazással próbálkozott alá nem támasztható költségeket érvényesíteni. Más földhivataloknál pedig az volt a benyomásunk, mintha nem igazán lenne érdekelt az ügyletben. Mindkét hozzáállás lehet az erőpozíció megnyilvánulása.

– Az eltérően kialakított ajánlatok, az eltérő értelmezések és az egyedi hozzáállás a földhivatalok nagyfokú heterogenitását mutatja. A fogyasztó számára ez rendkívül előnytelen, hiszen ahány megye, annyi eltérő szokást és gyakorlatot kell megismernie. Egységesítést jó szívvel fogadnának a földhivatali kliensek.

– A problémakezelés központi szereplője az FVM FTF volt, amely nagyban hozzájárult a problémák megoldásához. **Közreműködése nélkül aligha sikerült volna mind a 20 földhivatalall megállapodnunk.** Az egész országra kiterjedően adatot vásárló, mint pl. a KSH érdeke az lenne, hogy országosan egyetlen szervvel kelljen egyeztetnie. Fontos lenne, hogy ne csak utólag, panasz jelleggel lehessen egy országos eladási ponthoz fordulni, hanem a bajokat megelőzendő, a teljes ügyintézés (ugyanazon műszaki és pénzügyi feltételekkel) egy ponton történjen.

– PHARE beszerzések sokszor sikertelenek maradnak, mivel a hazai vállalkozói kultúra nem mindig képes alkalmazkodni az EU elvárásaihoz. A kezdeti és néhány időközben felmerült nehézség ellenére úgy tűnik, hogy sikerült megállapodni a földhivatalokkal. Ha továbbra is célnak tekintjük a földhivatalok piaci szereplővé válását, akkor ez mindenképp sikerként könyvelhető el.

5. AJÁNLÁSOK A FÖLDHIVATALOKNAK FOGYASZTÓIK ELÉGEDETTSÉGÉNEK NÖVELÉSÉRE

Majdnem fél év telt el azóta, hogy belefogtunk a földhivatali térképvásárlásba. Ez alatt az idő

alatt kisebb nagyobb nehézségekbe ütköztünk. A fogyasztók kiszolgálásának színvonalát emelendő, javasoljuk az alábbiakat:

5.1 A fogyasztó pontos tájékoztatása a forgalmazott termékekről

Javasoljuk a térképállatottsági tájékoztató kiégészítését a szelvények darabszámával és a hasznos terület arányával.

A projekt tervezésekor nem találtunk nyilvánosan elérhető adatot arról, hogy hány darab 1:10000 méretarányú átnézeti térképszelvény van, és ezeken mekkora a hasznos terület aránya. Meglepetésünkre még a földhivatali ajánlatok között is kaptunk olyat, amelyik csak megközelítő adatot tartalmazott. A fogyasztói döntés információval való segítése alapvető fogyasztói elv. Ennek megsértése indokolatlanul megnöveli a vásárlás kockázatát. Nekünk a becslésre alapozott költségterveknek a későbbi módosítása okozott nagy nehézségeket.

5.2 A fogyasztó közérthető tájékoztatása a szolgáltatás igénybevételéről

Javasoljuk térképvásárlást segítő tájékoztató füzet kiadását.

A BlomInfo projekt számos hazai kataszteri szakértőt foglalkoztat. A szakértőknek többször kellett órákat tölteni a jogszabályok tanulmányozásával. A KSH korábbi tapasztalatait megismerve megerősödött bennünk az a hit, hogy a földhivatal működése nem közérthető. A jogszabály nem a leghatékonyabb módja az ügyfelek eligazításának.

5.3 Műbizonylat az eladott térképekről

Javasoljuk, hogy a legfontosabb meta adatokat tartalmazó műbizonylat az eladott térkép tartozéka legyen.

A térkép használhatósága műszaki tulajdonságaitól függ, pl. készítési technológia, utolsó frissítés, adathordozó fizikai állapota stb. A KSH hosszútávon kívánja hasznosítani a térképeket. Tudnia kell, hogy mikor avul el annyira egy-egy térkép, hogy annak lecseréléséről már gondoskodnia kell.

5.4 Egységes árképzés

Javasoljuk, hogy készüljön földhivatali útmutató a kliensek kiszolgálására és az árképzésre.

Jogszabállyal nem lehet minden viselkedési szabályt előírni, ugyanakkor a piaci értékesítéssel foglalkozó cégek gyakorlata azt mutatja, hogy belső szabályozással nagyban fokozható az eladó

üzleti kultúrája. A földhivataloknál az ügyfeleket leginkább az indokolatlan sokszínűség zavarja. Ahány földhivatal, annyi külön értelmezése a jogszabályoknak. Az útmutatónak foglalkozni kellene azzal, hogy kommunikációval egységes?? képet mutassanak a földhivatalok, használjanak közös iratformákat (egységes levelezési, árkalkulációs, számlázási forma), hasonló hangnemet üsse- nek meg az ügyfelekkel. A vásárlói kifogások kezelését is szabályozni kellene, elejét véve a felesleges hitelromboló vitáknak. Az útmutató elkészítését segítené a holland, skandináv vagy nagy-britanniai példák alapulvétele.

A megoldás: útmutató kiadása a földhivatali szolgáltatások árképzéséhez.

5.5 Ügyintézők oktatása

Javasoljuk, hogy a térképek eladásával foglalkozó ügyintézők részesüljenek rendszeres képzésben.

A földhivatal annak az ügyintézőnek a képében mutatkozik meg, aki a kliensekkel kapcsolatot tart. Ha az ügyintéző udvariasság, vagy hanyagul kezeli az ügyfelet, akkor a földhivatalt is minősíti. Ha rosszul alkalmazza a szabályokat, akkor másoknak generál munkát (pl. panaszügyek), és így rontja az intézmény hatékonyságát. Az ügyintézők rendszeres képzése az egységes intézményi fellépést is nagyban elősegíti.

5.6 Vizonteladók bevonása

Javasoljuk, hogy az egyes termékek esetében vonjanak be vizonteladókat.

A piaci működés a hivatali hagyományoktól eltérő szemléletet igényel. Ennek kialakítása időigényes. Gyakorlott piaci szereplő bevonása segít áthidalni a piactól való hivatali idegenkedést. A másik ok pedig az, hogy a vizonteladó jobban ismeri a fogyasztókat, így bevonásukkal az eladások fokozódása is várható. Van erre már példa is, pl. a Fővárosi Földhivatal és a Geometria Kft. között létrejött már ilyen jellegű megállapodás.

5.7 Szolgáltatási szerződés a legjelentősebb kliensekkel

Javasoljuk, hogy a legnagyobb országos fogyasztókkal, mint pl. a KHS, kössenek szolgáltatási szerződést.

A nagy fogyasztók igényei jelentősen eltérnek a kis tételben vagy csak egyszeri alkalommal vásárlóképtől. Az odafigyelés hosszútávon biztos bevételt eredményezhet. A nagyfogyasztók lényeges szerepet játszanak a stratégiai termékfejlesztés-

ben. Nagy-Britanniában a digitális térképeket eredményező program egyik alappillére volt a nagyfogyasztókkal kötött szolgáltatási megállapodás (lásd: Mahoney, 1994).

IRODALOM

Fábián J.: Szolgáltató földhivatal, Geod. és Kart. 1999/2.

(letöltető: www.fomi.hu/internet/magyar/szaklap/1999/02/1991_02_3.htm)

Hartley S.–Surányi A.–Szőr G.: Marketing Stratégia. FM FTF PHARE-projekt szakértői jelentés, 1997. április.

Hegewisch A.–Martin B.: A nemzeti közigazgatások modernizációja és a szociális párbeszéd Európában, 1998. (letölthető: <http://www.konfederaciok.hu/2/2.3/nemzkozig.htm>)

Kovács G.: Mozaikdemokrácia vagy elituralom? A politikai szféra helye és szerepe a posztmodernről, az információs társadalomról és a globalizációról szóló elméletekben, Világosság, 1998/12 (letölthető http://nyitottegyetem.philinst.hu/Tarsfil/kut/Kovacs_Gabor/GLOBAL1.htm)

Kaufmann J.–Stuedler D.: Kataszter 2014, A kataszteri rendszer jövőképe, FIG kiadvány, 1998. (magyar fordítás letölthető: www.geo.u-szeged.hu/PRO/ksh)

Kaufmann J.: Benchmarking Cadastral Systems-Results of the Working Group 7.1 of FIG-Commission 7, 2001 (letölthető: www.swisstopo.ch/fig-wg71/doc)

Mahoney R.–Podolcsák Á. Egy gyökeresen új konstrukció a digitális térképek megteremtésére: szolgáltatási megállapodás, Országos Térinformatikai Konferencia, Szolnok 1994 (letölthető: <http://www.kozinfo.hu/terkiad/1994/mahoney.htm>)

McLaughlin, J.: Land Administration and Globalisation, UN-FIG Conference on Land Tenure and Cadastral Infrastructures for Sustainable Development, Melbourne, 1999. (letölthető: <http://www.oicrf.org/index.html>)

Németh A.: A jogharmonizáció hatása a polgári jogra, különös tekintettel a fogyasztóvédelem témakörére, A Polgári Jogi Tudományos Diákkör Évkönyve, 2001 (letölthető: caesar.elte.hu/ajk/html/tudo/kiadvanyok/hallgatok/pjevkonyv19992000/NemethAnita.html)

Niklasz L.: A földügyi igazgatás korszerűsítésének stratégiája, Geod. és Kart. 1998/3, pp. 11-17 (letölthető: www.fomi.hu/Internet/magyar/szaklap/1998/09/1998_09_2.htm)

Niklasz L.: A földügyi igazgatás szolgáltatásainak széles körű elterjedését célzó marketing és PR-stratégia, Geod. és Kart. 1998/9.

Niklasz L.–dr.Pintér L.–Podolcsák Á.: Agrárstatisztika térinformatikai hátterének kialakítása a KSH-ban, Országos Térinformatikai Konferencia, Szolnok 2001 (letölthető: www.geo.u-szeged.hu/PRO/ksh)

Podolcsák Á.–Zalaba P.: A földhivatalok PHARE finanszírozású fejlesztéseinek áttekintése az ágazati stratégia megvalósításának tükrében, Geod. és Kart. 2000/9. (letölthető: www.fo-mi.hu/internet/magyar/szaklap/2000/09/3.htm)

Schmidt, G.: Title insurance companies and their place in land registration in the United States of America, XIIIth International Congress of Surveyors, 1971 (letölthető: <http://www.oicrf.org/index.html>)

Ting, L.–Williamson, I.: The Impact of the Changing Humankind-Land Relationship and Major Global Drivers, UN-FIG Conference on Land Tenure and Cadastral Infrastructures for Sustainable Development, Melbourne, 1999 (letölthető: <http://www.oicrf.org/index.html>)

A közigazgatás reformjának programja, kiadta a közigazgatás korszerűsítésének kormánybiztosa, 1996. (letölthető: www.meh.hu)

The services of the Hungarian Land Offices in the view of customers

T. Jávör–L. Niklasz–Á. Podolcsák
Summary

(i) Hungarian Land Offices in Change: International trends, globalisation and challenge for the Land Offices; Hungarian reforms and modernisation of cadastre; Do the Land Offices have a role on the market? (ii) Requirements of Land Office customers: Clients in the light of the Hungarian law of public administration procedures; Business standards; Customer protection aspects; Fair market behaviour and freedom of market competition; Establishing norms of Land Office manners towards clients. (iii) Experience in countrywide procurement of 1:10 000 cadastral index maps: Characteristics of this map product; Special features of PHARE procurement; Chronicle of procurement; analysis of offers of the County Land Offices; manner of problem handling; summary of lessons (iv) Advises to the Land Offices improving the customer satisfaction.

Mellékletek:

Megye	Település (db)	Szelvény (db)	Szelvény/település (db)	Hasznosrészes (%)
Főváros	23	23	1	90,0
Bács–Kiskun	119	474	4	85,0
Baranya	301	389	1,3	90,0
Békés	75	322	4,3	78,6
Borsod–A–Z	358	549	1,5	-100,0
Csongrád	60	256	4,3	70,5
Fejér	107	279	2,6	90,0
Győr–S–M	175	288	1,6	94,8
Hajdú–B	82	366	4,5	86,0
Heves	118	226	1,9	73,5
Jász–N–Sz	76	304	4	75,2
Komárom–E	75	155	2,1	75,0
Nógrád	128	181	1,41	90,6
Pest	184	381	2,1	82,6
Somogy	244	411	1,7	89,6
Szabolcs–Sz–B	228	377	1,7	88,6
Tolna	108	244	2,3	88,9
Vas	216	273	1,3	90,0
Veszprém	223	320	1,43	73,8
Zala	257	324	1,3	-100
Összesen	3157	6142	1,95	

1. számú melléklet Beszerzett térképek

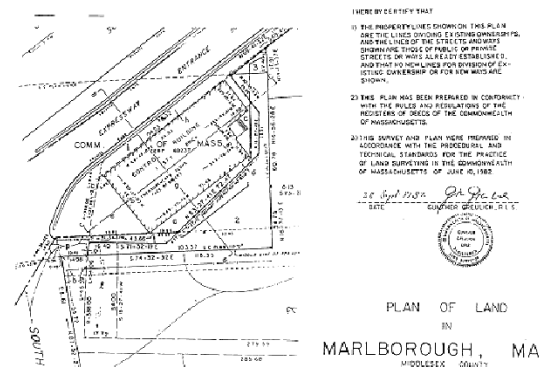

Fig. 5.4 Title insurance plan with certification by private land surveyor (from Greulich 1983)

2. számú melléklet

Jogcímbiztosítási vázrajz

Jogcímbiztosítás vázrajza magán földmérő hitelesítésével, Ting, L.: Földügyi igazgatás, ingatlan-nyilvántartás, 3. lecke (letölthető: <http://www.sli.unimelb.edu.au/subjects/451/418/lecture03.htm>)

Helységnevek a romániai köztudatban

(Az endonima és exonima mezsgyéjén)

Bartos-Elekes Zsombor

A földrajzi egységek jelentős részének több neve ismert. Különböző nyelvek különféleképpen ismerik az adott egységet, de egy nyelven belül is több elnevezés alakulhat ki. A nevek egy részét a szakirodalom **endonimaként** (vagyis **belső névként**) ismeri, másik részét pedig **exonimaként** (**külső név**).

Az endonima és az exonima értelmezése az utóbbi évtizedekben többször változott. Lássunk két változatot:

a) Az 1998. évi ENSZ konferencia meghatározásai szerint:

Endonima: valamely felszíni részlet neve azon nyelvek egyikén, melyek ott fordulnak elő, ahol a részlet fekszik. (*Kadmon 1998*)

Exonima: egy bizonyos nyelvben használt név egy olyan földrajzi részletre, amely kívül fekszik azon a területen, ahol ennek a nyelvnek hivatalos jogállása van, és ez a név formájában különbözik attól a névtől, amelyet a földrajzi részlet fekvése szerinti terület hivatalos nyelvében vagy nyelvein használnak. (*uo.*)

A konferencián elfogadott két definíció a neveket nem határolja el két egymást kizáró csoportra. Az endonima esetén az dönt, hogy a név ott használatban van-e; az exonima esetén az számít, hogy ott a nyelv ne legyen hivatalos. Ezek szerint pl. az Oradea és a Nagyvárad endonima. Azonban a Nagyvárad megnevezés egyúttal exonima is, a többi (Grosswardein, Wielky Waradyn) megnevezés mellett, amelyek csupán exonimák.

b) A két fogalom kettős (általános és kartográfiai) *Back-Breu-féle értelmezése*:

Endonima: egy földrajzi alakulat neve valamely nyelven, amelyet azon a területen (általános értelmezés szerint) beszélnek, vagy (kartográfiai értelmezés szerint) hivatalos nyelvként használnak. (*Back-Breu 1989, idézi Földi 1993. 2. old.*)

Exonima: egy földrajzi alakulat neve valamely nyelven, amely kívül fekszik azon a területen, ahol (általános értelmezés szerint) ezt a nyelvet beszélik, vagy (kartográfiai értelmezés szerint) ez a nyelv hivatalos. (*uo.*)

Az osztrák szerzőpáros árnyaltabban kezeli a

témát: az endonima és az exonima általános értelmezésében a név használata szerint, míg a kartográfiai szempontból a *nyelv hivatalossága* szerint osztja szét a neveket diszjunkt halmazokra. A fent említett település (Nagyvárad) neveit a két új meghatározás szerint a következőképpen csoportosíthatjuk: általános értelemben a román és a magyar név endonima, a többi exonima; kartográfiai értelemben csupán a román név az endonima, a magyar név a többivel együtt exonima.

A meghatározások akkor válnak bizonytalanná, amikor olyan nevekre vonatkoznak, melyek egy adott területen ugyan használatban vannak, de nem hivatalosak. Különböző meghatározások ezeket a neveket hol külsőnek, hol belsőnek tekintik. Természetesen nem mindegy, hogy a név az értelmezési határ melyik oldalára sorolódik, hiszen az ENSZ – földrajzinév-egységesítési tevékenységében – használatra ajánlja az endonimát, viszont az exonimák használatának csökkentését javasolja.

Tehát adva van *három névcsoport*, amelyet általában csupán *két fogalom* definiál. Nevezzük a két fogalom közötti értelmezési űrben lebegő neveket **köztes neveknek**. Tehát *köztes név egy földrajzi alakulat neve valamely nyelven, amelyet azon a területen beszélnek, azonban ez a nyelv helyben nem hivatalos*. A pontos értelmezéshez szükség lenne a „beszélt nyelv“ területének abszolút és/vagy relatív számokkal való lehatárolásához, azonban ez nem található meg az előbbi fogalmak értelmezéseiben sem.

A három névcsoport tulajdonságait az 1. táblázatban foglalhatjuk össze.

A három fogalom ilyen értelmezésével a magyar földrajzi neveket a következő módon lehet felosztani:

– Belső nevek a magyarországi nevek.

– Köztes nevek azon Kárpát-medencén belüli nevek, melyeket jelentős helybeli magyar lakosság használ, illetve ide tartoznak még a moldvai csángó nevek is.

– Külső nevek a Kárpát-medencén kívüli nevek (természetesen a csángó nevek kivételével), továbbá a kárpát-medencei szórványmagyarország nevei.

	Helyben hivatalos nyelven (államterület)	Helyben használt nyelven (nyelvterület)	ENSZ-értelmezés	Back/Breu általános értelmezés	Back/Breu kartográfiai értelmezés
Belső név	Igen	Igen	endonima	endonima	endonima
Köztes név	<i>Nem</i>	Igen	endonima és <i>exonima is</i>	endonima	<i>exonima</i>
Külső név	<i>Nem</i>	<i>Nem</i>	<i>exonima</i>	<i>exonima</i>	<i>exonima</i>

1. táblázat

Nemcsak a köztes név lebegő fogalom a belső és külső név meghatározása között, de maguk a köztes nevek is lebegő, változó nevek a többnyire rögzült, egységesített belső és külső nevekkal ellentétben.

A belső név általában rögzített név, mivel az adott területen a nyelv hivatalos. Helységnév esetében az egységesítés megtörtént: az aktuális helységnévtár tartalmazza ezt a nevet, ez jelenik meg a közlekedési táblákon, bármilyen hivatalos iraton stb. Név változtatása esetén az előző név nem marad fenn az új névvel párhuzamosan (ld. Dunapentele >> Dunaújváros). Más, pl. természetföldrajzi név esetében is ritkán van több névváltozat: az iskolai atlaszokban, térképeken általában ugyanaz található, ez él a köztudatban.

A külső név ugyan nincs egységesítve, mivel azonban nincs helyi névadó népcsoport, mely használná, módosítaná a nevet, általában csak egy név alakul ki. Helyi politikai változásokat a belső név változtatásánál lassabban, de követi a távoli névadó nyelv: ld. Burma >> Mianmar esetét.

Azonban a köztes nevek helyi, névadó lakossága a hivatalos iratokban a más-nyelvű államnyelvi alakokkal találkozhat. A saját nyelvű írott szövegben nincs egységesített névalak, csak a szerzőtől függ, hogy mit ír le. Így – ellentétben a belső és külső nevekkal – nagyobb arányban gyűjthetünk össze több névváltozatot.

A fentiek végiggondolása szükséges ahhoz, hogy megértsük, miért találunk más és más magyar nevet ugyanazon romániai helységre különböző térképeken, helységnév-azonosító szótárakban, a helyszínen, illetve ezek következtében miért él több név egymás mellett a romániai magyar köztudatban.

A romániai magyar helységnevek közül a vizsgálat tárgyául egy sajátos csoportot választottam ki, mely több tekintetben is közel áll az endonimákhoz: a *Hargita megyei helységneveket*.

Hargita megyében a lakosság többsége kisebbségi¹, ezáltal a lakosság túlnyomó többsége nem a román, hanem a magyar neveket használja. A lakosság több hivatalos ügyét anyanyelvén intézheti. Tehát ebből a szempontból a nevek közel állnak a belső nevekhöz. A földrajzi nevek közül a helységneveket azért választottam, mert ezeket a törzskönyvezéskor hivatalosan szabályozták, és ez a tény tovább erősíti közelségüket a belső nevekhöz. Mint látni fogjuk, ezek a majdnem-belső nevek egyáltalán nem viselkednek belső név módjára (nincs egységesített formájuk).

A **Hargita megyei magyar helységnevek** történetében az első momentum, mely befolyásolja a mai nevek használatát: a **XX. század eleji törzskönyvezés**.

A törzskönyvezés előtt a helységeknek több neve is ismeretes volt. A törzskönyvezés a mai megye területén több változást hozott, melyek közül néhány olyat kiválasztok, melynek a jelenre is hatása van (*Gönczy 1890 és Hnt 1913 összehasonlítása*):

Felesleges előtag elhagyása: a Csík előtag elhagyása Csatószeg, Gyimesközéplak, Karcfalva, Kozmás, Madéfalva, Szépvíz, Tusnád, Zsögöd stb. esetén. A Gyergyó előtag elhagyása Borszék, Ditró, Szárhegy, Tekerőpatak, Vasláb stb. esetén.

Előtag változtatása: Oláh-Andrásfalva helyett Székelyandrásfalva.

Név egyszerűsítése: Kápolnás-Oláhfalva helyett Kápolnásfalva, Szentegyház-as-Oláhfalva helyett Szentegyházfalva.

Település új nevet kapott: Oláh-Toplica helyett Maroshévíz.

¹ Ezzel a nyelvi ellentmondással igyekeztem jelezni a magyarországi „nemzetiségi”-től eltérő, Romániában elterjedt „kisebbségi” fogalom pontatlan voltát. Hiszen nem a számbeli arány, hanem a hatalomhoz való viszony dönt. Ferjan Ormeling kisebbségi helynevekről szóló dolgozatában [Ormeling 1983, 14. old.] idézi Van Mechelen [1962] ez irányú fogalmi korrekcióját (dominant-inferior a majority-minority helyett).

A névváltozatok hivatalos megállapítása után néhány évvel kitor a világháború, a politikai változások miatt a magyar nevek *elvesztik hivatalos státusukat*. A magyarországi kiadványok a két világháború között határozottan kiállnak a magyar nevekért, mindvégig az utolsó hivatalos nevek mellett. A második világháború alatti négy magyar esztendőben ismét a névrendezés (törzskönyvezés) utáni neveket tekintik hivatalosnak ezen a területen, egy említésre való változás: Várdotfalva és Csobotfalva egyesül Csíksomlyó néven. (*Hnt 1913 és Hnt 1944 összehasonlítása*)

A **második világháború után** a helyi lakosság a neveket hivatalos helyeken egyre kevésbé használhatja. Írott formában is a nevek egyre kevésbé föllelhetőek: közlekedési táblákon nincsenek rajta, az iskolában az ország földrajzát románul tanítják, sőt a nyolcvanas évek végén bevezetik, hogy még az írott szépirodalmi nyelvben is csak a hivatalos (román) megnevezés használható.

Így az utolsó, rögzített hivatalos magyar nevek hegemoniája a többi magyar névváltozathoz képest csökken. A köznyelv változtat: visszatér a törzskönyvezés előtti névre; hagyomány nélküli, új nevek jelennek meg, meggondolatlan névváltoztatások történnek. A következőkben egy hetvenes évekbeli útikönyv Hargita megyei településneveit hasonlítom össze az utolsó hivatalos magyar névalakkal (*Hnt 1913 és Hargita 1973 összehasonlítása*):

Újból előkerülnek, a névhosszabbító, felesleges előtagok: Csíkkozmas, Csíkszépvíz, Csíkmadéfalva, Csíkkarcfalva, Homoródkarácsonyfalva.

Elmaradnak megkülönböztető előtagok: (Csík) Verebes, (Székely) Varság, (Székely) Andrásfalva.

Törzskönyvezés előtti névváltozáttal is találkozunk: Toplica² (Maroshéviz).

Román hivatalos név átírásából keletkezett név: Vlahica (Szentegyházfalva).

Az 1989 előtt Romániába bejutó Magyarországon kiadott térképek, útikönyvek – szöges ellenében a két világháború közöttiekkel – kerülnek a

romániai magyar neveket. Így ezek sem őrzik meg a törzskönyvezett neveket, sőt – megírás esetében is – attól többször eltérnek (pl. törzskönyvezés előtti előtagok: Csíkkarcfalva, Csíkszögöd stb. (*Mátyás 1977*))

Az **1989-es forradalom után** ismét megjelennek a magyar nevek: felkerülnek több helyen a közlekedési táblákra, az újságok, kiadványok a régi-új neveket használják, a köztudatba ezek kerülnek be. A nevek többször nem egyeznek meg az utolsó hivatalos névvel:

Törzskönyvezés előtti név: Csíkszépvíz, Csíkmadéfalva, Csíkkarcfalva, Gyergyóditró, Gyergyószárhegy, Gyergyótekerőpatok stb. (az előbbi neveket Csík, illetve Gyergyó előtag nélkül törzskönyvezték).

Új név: Szentegyháza³.

A román nyelvű kiadványok (tankönyvek, térképek stb.) továbbra sem jelenítik meg a magyar neveket. Az utóbbi évek magyar nyelvű szakkiadványai (a Romániában megjelent helységnévszótár (*Szabó–Szabó 1992*), továbbá a magyarországi helységnévtárak (*Sebők 1997, Lelkes 1998*), térképek (*Erdély 1990*) a használt alakkal szemben többnyire az utolsó hivatalos neveket részesítik előnyben. Azonban találunk olyan térképeket is, melyek ingadoznak a jelenleg használt, illetve az utolsó hivatalos név között. Székelyföld térképén (*Székelyföld 1997*) a szerkesztők nem követik hűen a törzskönyvezett alakokat, többször a használatban levőt írják meg: pl. Csíkkarcfalva, Szentegyháza. A törzskönyvezés során az Oláh előtagot Székelyre cserélő Andrásfalva két névvel szerepel (igaz, csak a térkép második kiadásától kezdve): Székelyandrásfalva, utána zárójelben a hagyomány nélküli Románandrásfalva. A Hargita-hegység egyik turistatérképén (*Hargita 1999*) főleg a használt nevekkal találkozunk: pl. törzskönyvezés előtti előtaghasználatok: Csíkkarcfalva, Csíkmadéfalva stb.

Mint láthatjuk, van bőven névváltozat, bár ezek az egyszerűbb esetek: a települések a fenti esetekben a száz évvel ezelőttinek egyedüli jogutódjai. Nagyobb a gond azokkal a *településekkel*, amelyek *időközben váltak önállóvá*. Felsorolom néhány korabeli településrészt, azóta önállóvá vált helység utolsó (vagyis 1944-es) „magyarországi” nevét (forrás: az 1944-es helységnévtár, illetve második világháborús 1: 50 000-es katonai topográfiai térképszelvény), továbbá a mai elnevezéseket a fent említett, kortárs munkák alapján.

– Sikaszómezeje (helységnévtár), Sikaszótelep (térkép) >> Sikaszo, Sikaszómezeje, Sikaszótelep.

² Maroshéviz törzskönyvezés előtti nevei: Toplicza (Lipszky 1987), Gyergyó-Toplicza (Orbán 1991), Oláh-Toplicza (Gönczy 1890)

³ Az egykori Szentegyház-as-Oláhfalva vagy más néven Nagy-Oláhfalva a törzskönyvezéskor magyarosodott Szentegyházfalura. Majd a település bővült Szentkeresztbányával, és városi rangot kapott. A román hivatalos név átírása (Vlahica >> Vlahica) volt az ismert magyar neve a forradalomig, ekkor lett Szentegyháza. Ez utóbbi az elfogadott, azonban a köznyelvben mind a hat névváltozat él. /ã=a+˘ Sajnos a technika nem engedi a „félkörkalapos” román betűt. Szerk./

– Szentimrei büdösfürdő (a térkép szerint, a helységnévtárban nem található) >> Bányapatak-fürdő, Büdösfürdő, Csíkszentimrefürdő, Szentimrefürdő, Szentimrei Büdösfürdő.

– Desághátja (helységnévtár szerint, a térképről hiányzik) >> Deság, Desághátja.

– Ivómezeje (helységnévtár szerint, a térképről hiányzik) >> Ivó, Ivómezeje, Ivópataka.

– Gyergyólibánteleg (helységnévtár szerint, a térképről hiányzik) >> Gyergyólibánteleg, Libánfalva, Libánteleg, Libán.

Látható, hogy az utolsó „belföldi“ források (a hivatalos 1944-es helységnévtár, illetve a korabeli katonai topográfiai térkép) már nem voltak következetesek. Ezek után már nem véletlen, hogy szinte mindegyik kortárs munka más és más nevet ír meg. Némelyik név határozottan megkérdőjelezhető: hogyan állhat két különálló névből egy magyar nyelvű helységnév? Miért van „telep“ utótag egy önálló helység nevében?

Bizonyos jellegű gondok Hargita megyében nem találhatók, így ezek érzékeltetésére más megyéből választottam példát.

Települések egyesítése: négy hétfalusi csángó falu (Bácsfalu, Csernátfalu, Hosszúfalu, Türkös) várossá egyesült. A hivatalos név: Săcele. A német exonima: Vierdörfer. A következő magyar nevek fordulnak elő: Szecseseváros (*Székelyföld 1997*) a román név átírása kiegészítéssel, Négyfalu (*Erdély 1990*) a német névvel egymás megfelelői, az egyik név a másik fordítása, Hétfalu új név⁴, utalás a tájegységre, melynek része, illetve központja.

Települések szétválása: Bihar megyei román lakosságú település törzskönyvezés előtti térképeken (*Gönczy 1890, Bihar 1901*) Dzsoszán-Gurbesd néven szerepel. A törzskönyvezés során nevét Gorbolyfalvára magyarosították. Már a román uralom alatt a település szétvált, két alkotó elemre (hivatalos nevek: Josani, Gurbești). A magyar névváltozatok az utóbbi évtizedből (Josani/*Gurbeshti* számára): nincs magyar név /*Gorbolyfalva* (*Erdély 1990*), Gorbolyfalva /*Görbesd* (*Sza-*

bó–Szabó 1992, Szigethegység 2001), Dzsoszán /*Gorbolyfalva* (*Hajdú-Moharos 1997*), Dzsoszán /*Gurbesd* (*Királyerdő 2001*). Elmondható, hogy a munkák nagy része ragaszkodik az alig egy évtizedig élő⁵, gyökértelen – a helyi lakosság nyelvét figyelembe nem vevő – Gorbolyfalva névhez, azonban hol az egyik, hol a másik települést látja el ezzel a névvel. A „nem-Gorbolyfalva“ település pedig hol a törzskönyvezés előtti nevét, hol egy hagyomány nélküli nevet kap a szerzőtől, hol magyar megfelelő nélkül marad.

Tehát jelenleg a romániai magyar helységnevek ugyanabban a helyzetben vannak, mint bő száz évvel ezelőtt: nincs kölcsönös, egyértelmű megfeleltetés helység és helységnév között.

A 2001-ben elfogadott, 2002. március 7-én hatályba lépett, új román közigazgatási törvény (**2001. évi 215-ös törvény a helyi közigazgatásról**) értelmében a kisebbségek által használt nyelv is valamelyest helyi hivatalos nyelvvé válik azokban a közigazgatási egységekben, ahol a kisebbségek aránya eléri a 20%-ot (pontosabban elérte az 1992-es népszámláláskor). A törvény értelmében a hatóságoknak biztosítaniuk kell az anyanyelv használatát a velük fenntartott kapcsolatokban (17. szakasz), a határozatok a kisebbségi nyelven is köztudomásra hozandók (51. szakasz), a hatósághoz kisebbségi nyelven is lehet fordulni, s a kisebbségi nyelvű válaszra is jogosult az állampolgár (90. szakasz). A 90. szakasz 4. bekezdése kimondja, hogy ezen településeken: „A helyi közigazgatási hatóságoknak biztosítaniuk kell a helységek⁶ és a fennhatóságuk alatt levő köztisztviselők nevének ... feliratozását, illetve kifüggesztését ...“. Helynévtani vonatkozása a törvény ezen bekezdésének, hogy a közties nevek száma csökken, egy része belső névvé válik, csupán a szórványkisebbség (20%-nál kisebb relatív arány az adott területen) nevei maradnak közties névként.

Erdélyi települések (városok, községközpontok, falvak) magyar nevei közül mintegy ezer, köztük Hargita megye magyar településneveinek legnagyobb része) egységesül, a román közigazgatás által szabályozott, rögzített belső névvé válik. A helységnévtár kisebbségi nevekké való bővítését végül a Román Tudományos Akadémia földrajzi neveket egységesítő bizottságára bízta, bár a minisztérium kezében volt az egykori RMDSZ vezetőségű Kisebbségvédelmi Hivatal által 1997-ben összeállított helységnévjegyzék is.⁷

Az akadémiai bizottság főbb forrásai a következők voltak: Coriolan Suciu részletes Erdély történeti helységnév-szótára (*Suciu 1967*), régi oszt-

⁴ A névadó nyelv és az átvevő (befogadó) nyelv nevei összehasonlításának (átírás – adaption, fordítás – translation, új név – new name) részletes, elemző leírása megtalálható Ormeling 1983, 26-28. old.

⁵ Bihar vármegyét 1910-ben törzskönyvezték.

⁶ A törvény eddig közigazgatási egységről beszélt, tehát több település alkotta községről, ez a bekezdés azonban minden olyan helysére (akár falura is) vonatkozik, melyben a lakosság több mint 20%-a kisebbségi.

rák-magyar katonai térképek, Fodor Andrea és Kováts Zsolt Erdély-térképe (*Erdély 1990*), Szabó T. Attila nyelvészeti munkái, egy 1919-ben megjelent névjegyzék stb. Több névváltozat esetén a későbbit részesítették előnyben.

A helységnévjegyzék a Romániai Hivatalos Közlöny 2001. december 7-i számában (*Monitorul 2001*) jelent meg. A lista fő gondja az, hogy hiányos. Csupán Hargita megyéből 31 olyan településnév hiányzik, mely településeken a magyarok aránya meghaladja a 20%-ot. Közte Szentegyháza város (magyar lakosság aránya: 99,1%), Ditró (97,0 %), Karcfalva (98,8%), Szárhegy (97,5%), Szépvíz (99,3%) stb. (*1992-es népszámlálási adatok: Varga 1998*)

A lista megjelenése után, pótlások érdekében megyei RMDSZ szervezetek küldtek a minisztériumba hibajegyzékeket, ezek sajnos nem szakszerűen készültek el (több esetben a községi polgármester szava döntött a törzskönyvezettől eltérő, használt alak mellett).

Mivel az véglegesnek nem tekinthető, a lista elemzésébe nem bocsátkozom, csupán néhány – a cikkben említett – település hivatalos jegyzékbeli alakját adom meg, illetve jellegzetes hibákra adok példákat. Az előtag-problémás nevek (Karcfalva, Ditró, Székelyandrásfalva stb.) hiányoznak, talán pontosan emiatt. Az utóbbi években önállóvá váló települések közül – fenti példáink esetében – többnyire az előtag nélküli, lerövidült, köznyelvi változatokat fogadták el: Sikás, Deság, Ivó, Libán (Büdösfürdő az 1992-es népszámlálás szerint nem rendelkezett állandó lakossággal, így hiányzik a listából). Egyébként Săcele magyar neveként Négyfalut fogadták el.

Nem voltak figyelemmel más országbeli magyar nevek, így homonímák jöttek létre: pl. az egyik Kolozs megyei falu (Valea lui Cati) hivatalos neve: Sárospatak. Sok a helyesírási hiba a listában (pl. az összes Csík előtag helyett: Csik – rövid i-vel). A román homonímák miatt tévedés is történt: két települést összetévesztettek. A Maros megyei Szászdálya és Dányán román neve azonos (Daia). Csupán a Bonyha községközpontozó

területen található a listában, viszont magyar megfelelőként Szászdálya van megadva. Szintén nem voltak figyelemmel a magyar helységnevek egybeírására: pl. Botfalui Cukorgyártelep.

Összességében elmondható, hogy kevesebb figyelemmel dolgoztak, mint bármely korábbi – e lista hivatalossá válása révén elavultnak mondható – helységnévtár szerzője.

Részleges névrendezés küszöbén állunk, melynek száz év változásait kell összefoglalnia. A nevek ezen részénél lezáródnak a fent leírt gondok (el kell felejtenünk érveléseinket egyik vagy másik név létjogosultsága mellett), és alkalmazkodnunk kell az új, egységesített nevekhez.

Összefoglalás

A különböző endonima (belső név), exonima (külső név) meghatározások nem sorolják be egyértelműen a helyi lakosság által használt, de nem hivatalos neveket. Sajátosságai miatt érdemes ezeket külön csoportba sorolni: nevezzük őket köztes neveknek.

Az erdélyi magyar földrajzi nevek jelentős része köztes név. Közülük még a helységneveknél is előfordul, hogy egy helységnek több neve él egymás mellett. Átfogó névrendezés (törzskönyvezés) egy évszázada történt. Azóta – szabályozás hiányában – a köztudatban több névváltozat él. A 2001-es román közigazgatási törvény részleges névrendezést hajt végre: a nevek egy részét hivatalossá teszi, belső nevekké alakítva azokat.

IRODALOM

Back, Otto-Breu, Josef (1989): Glossar zur kartographischen Namenkunde. Zusammengestellt von Otto Back und Josef Breu. Abteilung für kartographische Ortsnamenkunde, Ständiger Ausschuss für geographischen Namen. Wien, Frankfurt am Main.

Bihar (1901): Bihar vármegye és Nagyvárad. Magyarország vármegyéi és városai. Budapest. Apollo Irodalmi Társaság.

Erdély (1990): Erdély térképe 1:500000. Budapest. Dimap.

Faragó Imre (2001): A magyar névhasználat változásai a Kárpát-medencét ábrázoló térképeken. Budapest. Geodézia és Kartográfia. 2001/1-2.

Földi Ervin (1993): Exonimák. Budapest. Kézirat.

Gönczy Pál (1890): Magyarország megyéinek kézi atlasza. Budapest.

Hajdú-Moharos József (1997): Partium. Nagyvárad.

⁷ Ezen 1997-es helységnévjegyzéket a Ciorbea-kormány 1997. évi 22. számú rendeletének alkalmazására állították össze. A lista tartalmazza a 20%-nál alacsonyabb kisebbségi számaránnyal rendelkező települések neveit is. A rendelet (a közigazgatási többnyelvűségről) igazából csak a Székelyföldön vették komolyan, máshol a gyakorlatba ültetése elmaradt.

- Hargita ... (1973): Hargita megye útikönyve. Csíkszereda.
- Hargita (1999): Hargita-hegység. Turistatérkép. 1:50 000. Budapest. Dimap.
- HNT. (1913): A Magyar Szent Korona Országainak helységnévtára 1913. Budapest. Mai térképi feldolgozása a Magyarország Közigazgatási Atlasza 1914 (2000): Baja-Pécs. Talma Kiadó.
- HNT. (1944): Magyarország Helységnévtára 1944. Budapest.
- Kadmon, N.* (szerk.) (1998): Glossary of Toponymic Terminology – Version 4. E/CONF. 91/L.13, 10 November 1997. Seventh UN Conference of the Standardization of Geographical Names, New York, 13–22 January, 1998.
- Királyerdő (2001): Királyerdő turistatérképe 1:100 000. Az Erdély hegyei 17 turistakalauz térképmelléklete. Csíkszereda, Pallas–Akadémia.
- Lelkes György* (1998): Magyar helységnév-azonosító szótár. Baja. Talma Könyvkiadó.
- Lipszky* (1987): Tabula generalis regni Hungariae ... (Buda, 1804/1806). In: Erdély és a Részek Térképe és Helységnévtára Lipszky János alapján (1806). Szerk.: Herner János. Szeged.
- Mátyás Vilmos* (1977): Utazások Erdélyben. Budapest. Panoráma.
- Monitorul 2001: Inscricþioanarea denumirii unor localitãþi în limba maternã a cetãþenilor aparþinând minoritãþilor. In: Monitorul Oficial al României, Partea I, Nr. 781/7.XII.2001.
- Orbán Balázs* (1991): Székelyföld leírása ... I., II. kötet. Pest, 1863, 1869. Hasonmás kiadás: Szekszárd.
- Ormeling Ferdinand Jan* (1983): Minority Toponyms on Maps, Utrecht.
- Sebők László* (1997): Határokon túli helységnévszótár, Budapest. Teleki László Alapítvány.
- Suciu, Coriolan* (1967): Dicþionar istoric al localitãþilor din Transilvania. Ed. Academiei RSR.
- Szabó M. Attila-Szabó M. Erzsébet* (1992): Erdélyi helységnévszótár, Bukarest. Kriterion.
- Székelyföld (1997): Székelyföld térképe 1:250000, Budapest. Ábel Térképészeti Kft.
- Szigethegység (2001): Az Erdélyi-Szigethegység autó- és turistatérképe 1:200000, Budapest. Dimap.
- Van Mechelen, F.* (1962): De minderheid als sociologische categorie, Sociologische Gids 9.
- Varga E. Árpád* (1998): Erdély etnikai és felekezeti statisztikája I. Budapest – Csíkszereda. Teleki László Alapítvány – Pro Print.

Place-names in the Common Knowledge of Hungarians from Romania (On the boundaries of Endonyms and Exonyms)

Zs. Bartos-Elekes
Summary

By definition, the terms 'endonym' and 'exonym' do not include locally used, unofficial names. Therefore, I propose to create a new term, 'internym', to define them.

A significant part of the Hungarian toponyms from Romania are internyms. Many localities are known to have several unofficial Hungarian names. A complete standardization of the Hungarian place-names took place from 1898 to 1913. As no other means of regulation have been used ever since, there are several names in use for a locality, today. The new Romanian law concerning the administration carries out a partial standardization of place-names, making part of these official, which hence become endonyms.

Hatályba lépett
a 13.692/2002.
FVM-FTF számú
új F2. Szabályzat.
A 2002. március 18-tól
érvényes szabályzat
ingyenesen letölthető a
www.fomi.hu címről,
illetve beszerezhető
a Földmérési
és Távérzékelési Intézetnél.

GIS OPEN 2002 KONFERENCIA A GEO FŐISKOLÁVÁ VÁLÁSÁNAK 30. ÉVÉBEN

Ez év tavaszán hatodik alkalommal került sor Székesfehérváron a GIS Open konferenciára, amelyet ezúttal kicsit ünnepélyesebbé tett az a tény, hogy 30 évvel ezelőtt vált főiskolává az egykori felsőfokú technikum. A konferenciáról néhány tényadatot (és zárójelben néhány személyes észrevételt) szeretnék megosztani a kedves Olvasóval.

Jelentkezők, résztvevők

Lapunk 2001. októberi számában jelentettük meg felhívásunkat a 2002. márciusi GIS Open rendezvényre. A nemzetközi szokásoknak megfelelően december végéig egy alacsonyabb, később magasabb részvételi díjat jelöltünk meg. Szép számmal jöttek a bejelentkezések már a jelentkezési időszak elején is, de a végén is. Köszönhető ez az elmúlt öt konferenciának, hiszen akik ott jól érezték magukat, szívesen jöttek újra, de az évforduló megérintett számos volt hallgatónkat, társintézményünkben dolgozó kollégánkat

Warvasovszky Tihámér polgármester és Koloszar József rektor együttműködési megállapodást ír alá

is. (Egyes földhivatalok nagy számban támogatták munkatársaik részvételét, mások sehogy sem. Ennyire heterogén lenne az érdeklődés, vagy pedig ennyire eltérő az egyes vezetők hozzáállása? Hasonló kérdést címezhetnék a magánvállalkozások vezetőihez is: Vajon a munkatársak részvételének támogatása egy feltehetően hasznos szakmai konferencián hátrányára vagy előnyére válik-e a cégnek? Kétségtelen, a beosztott ez alatt nem dolgozik és csökkenti a cég nyereségét, de másként is felfoghatjuk a dolgot: a munkatár-

sunk iránt kinyilvánított bizalom együtt jár a cég iránti elkötelezettség növekedésével, és vélhetően ezzel hosszabb távon nagyobb nyereséget termel a cégnek az alkalmazott!)

Szeretném külön is nagybecsülésemet kifejezni azoknak a szakembereknek, egykori tanítványainknak, akik nem céges résztvevőként, hanem egyéni jelentkezőként jöttek el, hiszen ehhez egy kicsit a zsebükbe kellett nyúlni. Természetesen nem a most frissen végzett pályakezdeőtől várjuk, hogy kezdő fizetéséből finanszírozzák a részvételt, de ilyen is volt...

A GEO eddigi vezetői oklevelet és emléktárgyat vesznek át Koloszar József rektortól és Márkus Béla főigazgatótól

Januárban néhány olyan szakembernek felkérő levelet írtunk, akiket eddigi munkásságuk alapján (vagy szakmai vezetőként) előadónak szeretnénk volna megnyerni. Többségük elfogadta a felkérést, és nem kevés munkával felkészült, s majd mindenki közülük PowerPoint-os bemutatót is készített. Aki most ismerkedett az előadás-varázslás új formájával, nyilván sok időt töltött el vele, de tekintsük ezt hosszabb távú befektetésnek. Ugyancsak külön levélben kértünk támogatást cégektől a tervezett zenei CD, az emlékkönyv és a kiállítás támogatásához. Nevük olvasható kiadványainkon, ezúton is köszönjük hozzájárulásukat. (Kicsit fáj, hogy voltak olyan tehetős cégvezetők, akik nem válaszoltak felhívásunkra; talán elfelejtették, hogy ők és munkatársaik diplomájukat valamikor a GEO-ban szerezték...)

Végül 250 körüli volt a regisztrált résztvevők száma, és szép számmal jöttek el más meghívott vendégek is.

A konferencia szakmai programja

A GIS Open 2002 konferenciára 2002. március 11–13-án került sor: hétfőn délután, kedden egész nap, szerdán délelőtt tartott a program. Idei mottóink: „Szakmánk az új évezred küszöbén”. A szakmai mun-

ka változatosságát, eredményeit és problémáit szeretnénk volna érzékeltetni, egy pillanatfelvételt készítenek napjainkról. Hidat is szeretnénk alkotni a szakma különböző képviselői, intézményei között, merthogy függetlennek gondoljuk magunkat, gazdasági érdekből nem vagyunk lekötözöttjei senkinek, ugyanakkor el-

Két balekcsősz elővezeti a balekot a „keresztelőre”

kötözöttjei vagyunk szakmánknak. Az első nap délutánján 10 egykori hallgatónk volt az előadó. Mindannyian érdekes előadást tartottak, személyükben demonstrálták a szakmai hovatartozást, a színvonalat. Büszkéek vagyunk rájuk. A többi volt hallgatónkra mint előadóra, úgyszintén.

A plenáris előadások sorrendje a következő volt:

Márkus Béla: GEO+informatika: hagyomány és korszerűség

Kolcsár Imre: Árvízvédelem és geoinformatika – védelmi munkák, tervezés, kivitelezés

Podolcsák Ádám: A földhivatalokról fogyasztói szemmel

Gálicz Zsolt: Szénhidrogénszállító vezetékek légi videofelügyelete

Gósz Zoltán: A minőségbiztosítás kérdései a szőlőgyümölcs kataszterről szóló projektben

Sörös István: A víz szerepe a piramisok építésénél

Hodobay-Böröcz András: A hajdan volt és a jövő

Szabó Gyula: A Magyar Topográfiai Program és a Magyar Honvédség térképrendszerének átalakítása

Józsa János: Kőszegtől–Veszprémig: az 1:10 000 méretarányú digitális topográfia alakulása a PGT Kft.-nél

Sebők Tamás: Térinformatikával segített mezőgazdaság, avagy a talajtérképezés és a DEM hasznosíthatósága

Szabady Zsolt: Kisvállalatok stratégiai együttműködése a folyamatos fejlődés érdekében

Borza Tibor: Az aktív GPS hálózat

A második nap délelőttjén a műszer- és szoftverforgalmazóké, köztük 8 egykori hallgatónké volt a szó a

Technika Házában. A műszer- és szoftverforgalmazók plenáris ülésén Szepes András elnökölt. Az előadások felsorolása:

Nagy Géza: Trimble mérőállomások

Varga Zoltán: GIS karbantartás zseb PC-vel

Tóth Zoltán: A térinformatika és a szállításszervezés logisztika kapcsolata

Kovács Csaba: Leica műszerek

Kulcsár Attila: Korszerű geodéziai adathalmazok

Nagy Bence: Trimble GIS/GPS

Kákonyi Gábor: Hatékony információkinyerés légifelvételekből az ERDAS IMAGINE segítségével

Balogh Zoltán: Intelligens térképszerkesztő rendszer

Dely Ferenc: Intelligens településprojekt EKN ASP megoldás ismertetése

Baksay Judit: Web-es technológiák, web-es térképek

Domokos György: Fejlődési lehetőségek a földügyi informatikában korszerű térinformatika alkalmazásával

Gross Miklós: Korszerű légi távérzékelési módszerek a gyakorlatban

Délután a főiskola mérőtermében Csepregi Szabolcs kiállítást nyitott meg, ahol közvetlen eszmecserére nyílt lehetőség. Ezalatt két előadóteremben tematikus előadások, illetve viták zajlottak. A zsűfólásig telt I. előadóban „Szakma és hivatal” címmel elsősorban a földhivatalok szerepéről esett szó. Az előadásokat követő vitát Vincze László vezette, a hozzászólók Tóth Sándor, Hetényi Ferencné, Rácz Kálmán, Hankó András, Podolcsák Ádám, Huszár István és Apagyai Géza voltak. A hivatali szekciót Szabó Gyula (GEO) vezette le, az előadások a következők voltak:

Boda Géza: Hivatal vagy szolgáltató?

Árvolt Gyula: Állományrendezéstől a digitális külterületi térképig

Huszár István: Az elmúlt 3 évtized földbirtok-politikai intézkedései és szakmai vonatkozásai Fejér megyében

Szanic Gyula: A földügyi törvénycsomag végrehajtásának kezdeti földhivatali tapasztalatai

Herczeg Ferenc: Városirányítási rendszerek térképi alapjai

Vass Tamás: Digitális térképi alapok aktualizálása a FÖMI adatszolgáltatásának új termékeivel

Szendrő Dénes: A földügyi informatika fejlesztési irányai

Ponicsán Gábor, Szabó József: Külterületi vektoros térképek előállítás

A III. előadóban az oktatási szekciót Engler Péter vezette. Az előadók és előadás címeik a következők voltak:

Csepregi Szabolcs: A térbeli forgatás

Róth László: Digitális terepmodell

Alabér László: Ma van a holnap tegnapja, avagy illúzió-e a technológiai vízió

Szabó Szilárd: Térinformatika az Interneten

Paskó Attila: Digitális térképészeti adatbázisok evolúciója a katonai térképészetben

Berenczei Rezső: Diplomatervek a HUNGIS Alapítványnál

Deák Ottó, Homolya András: Diplomatervek a Bentley támogatásával a BME Földmérő és Térinformatika Mérnöki Szakán

Blahó Imre: Szakma és oktatás egy 80 éves oktató szemével

A topográfiai és oktatási programokhoz kapcsolódó előadások utáni vitát *Márkus Béla* vezette. A felsőoktatás mai tényadatait *Kis Papp László* elemezte, a kreditrendszert *Dede Károly*, a középfokú szakképzés helyzetét *Heilmann János* mutatta be. Sok szó esett a

A GEO oktatói átveszik a konferencia emléktárgyait

középszkolai matematika oktatásról, melyhez *Baboss Csaba*, *Deák Ottó*, *Böcskei Imre*, *Purzás György*, *Ferdinánd Judit* tette hozzá megfontolásra érdemes véleményét.

A harmadik nap délelőttjére kicsit megfogyatkoztak a plenáris ülés résztvevői, pedig a szakma vezetőitől hallhattunk jövőbemutató előadásokat. Külön kiemelem *Balsay István* képviselő, az Országgyűlés Területfejlesztési Bizottságának elnöke (Székesfehérvár egykori polgármestere) előadását a területfejlesztésről és *Csabina Zoltán* praktikus tanácsait a pályázatról.

A szerdai napot, melyen az alábbi előadások hangzottak el, *Márkus Béla* vezette le:

Apagy Géza: A földügyi szakigazgatás az EU csatlakozás küszöbén

Bráth Mária: A földügy jövője az ingatlan-nyilvántartás területén

Wirhardt Csaba és társai: A földalapú támogatások távérzékeléses ellenőrzésének programja

Mihály Szabolcs: A digitális topográfiai adatbázis tartalma és közös vonásai a DAT-tal

Osskó András: A 3D kataszter problémái

Niklasz László, Pintér László: Mi jó fő az ÜST-ben? – avagy az Ültetvény Statisztikai Térinformatikai Rendszer használata

Riegler Péter: Vidékfejlesztés? Birtokrendezés?

Winkler Péter: Magyarország ortofotó programja – eddigi eredmények és tapasztalatok

Balsay István: Területfejlesztési koncepciók

Remetey-Fülöpp Gábor: A nemzetközi kapcsolatok szerepe a térinformatikában az ANP tükrében

Csabina Zoltán: Pályázatok és projektek: kulcs a sikeres pályázáshoz

Az előadásokat követő fórum rövid volt, olyan kérdések merültek fel, hogy van-e marketingpolitikája a szakmának (miért nem adjuk el ügyesebben a topográfiai térképeket), hogyan alakul a DAT és a mérnökegödézi szabályzat kapcsolata, mikor juthatunk el autópályán Vas megyébe? A konferencia tanulságait *Márkus Béla* összegezte záróbeszédében.

(Néha elszomorodtam a konferencia hallgatóságának fogyatkozását látva. Belátom, három nap nagy kiesés a munkából, nem lehet ott lenni elejétől végig. Azt is elfogadom, hogy többet ér rég nem látott kedves barátunkkal a folyosón diskurálni, mint hosszú órákig, egyébként is elolvasható előadásokat hallgatni. Én azonban résztvevője voltam olyan nyugati konferenciáknak, ahol a hallgatóság becsülettel végigülte az összes előadást; ugyanis azért jött el, azért fizetett be. Remélem, egyszer mi is eljutunk ide.)

A 30 éves évforduló érzelmi motívumai

Bár egy „szokásos” GIS Open konferenciára gyűltünk össze, de ezt „körüllengte” az ünnepi hangulat, a főiskolai kar 30 éves évfordulójának érzelmi töltete. Az érzelmekre szerettünk volna hatni akkor, amikor a konferencia kezdése előtt emlékképeket vetítettünk ki a GEO életéből. (Szívesen vennénk, ha egykori hallgatóink küldenének ilyen fotókat, hogy teljesebb képünk legyen a GEO múltjáról). A kivetítés ideje alatt régi selmeci diáknóták dallama szólt, amelyet *Gerencsér Miklós* kollégánk hangszerelt. *Szabó Gyula* Kosuth díjas színművész nagy átéléssel szavalta el *Ady Endre* „Üzenet egykori iskolámba” című versét. A 30 éves főiskolai kart három jeles személyiség köszöntötte: *dr. Koloszar József* rektor úr az egyetem részéről, *Warvasovszky Tihamér* polgármester úr a befogadó város részéről és *dr. Kószei Géza* főosztályvezető úr az FVM FTF részéről. Mindhármukat eddig is igaz barátunknak tudhattuk. Speciális helyzetünk folytán, amelyet most nem részleteznék, mindhárom vezető, illetve szervezet támogatására szükségünk van ahhoz,

hogy karunk Fehérváron megmaradjon, és megerősödjön.

Minden jelenlegi és volt oktatónk hivatalos volt a konferenciára. Örvendetes, hogy a kar eddigi igazgatói (főigazgatói) mindannyian élnek, és – Vincze Vilmos kivételével, aki bizonytalan egészségi állapota miatt kimentését kérte – mindannyian ott voltak a megnyitón. Amikor rektor úr és főigazgató úr elismerő oklevelet és egy feliratozott tájolót nyújtott át a színpadon a volt vezetőknek (Balogh Györgynek, Kovács Bélának, Németh Gyulának, Joó Istvánnak, Ágfalvi Mihálynak), akkor ez az erkölcsi elismerés minden volt oktatónak is szólt, akiknek munkája beépült a 30 évbe.

A konferencia kezdete előtt Koloszar rektor úr és Warvasovszky polgármester úr együttműködési megállapodást írt alá, amely reményeink szerint a GEO-hoz tartozó volt laktanyaépület felújításának ügyét is elősegítheti. A várostól a kar nagyméretű oklevelet és festményt kapott; ilyenre utoljára 1982-ben volt példa. A városi televízióban a „Beszéljünk róla” című műsor Márkus főigazgató és Ágfalvi főigazgató-helyettes urakat szólaltatta meg. A helyi újság és az országos média is tudósított az eseményről.

A hétfői nap végén fogadást adtunk a Pirosalma utcai épület földszintjén és első emeletén, Balázsik Valéria volt az est háziasszonya. A megújult földszinti folyosón tanszékek mutatkoztak be tablókön, az újjávarázsolt tanácsterem GEO-kék falával jól harmonizáltak a kék színű terítőkkal fedett asztalok, a csapolt sör feledtette a hajdani iskola szigorát. Márkus főigazgató úr támogatói elismeréseket adott át olyan cégeknek, amelyek hosszabb ideje alapítványaink segítői, illetve szakképzési hozzájárulással támogatják a főiskolát.

A konferencia keddi napját nagyszabású ünnepi szakestély zárta a Szent István teremben. A selmeci hagyományok szerint tartott szakestély elnöki (Legmagasabb Praeses) tisztét Németh Gyula és Ágfalvi Mihály, a háznagy (Major Domus) szerepét Engler Péter vállalta. Hármójuk szervezésében egy hallgatói támogató csapat segítette a lebonyolítást, a több, mint 300 fős vendégcsapat kiszolgálását. Kedves verses invitáló tizedulát kapott minden eddigi valétaelnök és olyan cantus praeses (nótabíró), aki részese volt a selmeci CD-felvételnek. A szakesten harangjátékkal és „Az égi sórmezőkön jártam tegnap éjjel” kezdetű dallal emlékeztünk elhunyt tanárainkra és hallgatóinkra. Utóbbi a dal-szerzője, Winkler András prorektor énekelte. Sor került korszóvatásra és balekkeresztelőre is. A szakestély lefolyását, hangulatát nem tudom és nem is kísérlelem meg érzékeltetni: ott kellett (volna) lenni. Maga a selmeci hagyomány akkor hat, ha él, ha mi magunk

belülről éljük azt, részesei vagyunk. Akik kívülállóként szemlélték a szakestélyt, talán megértették, hogy jó tartozni valahová, s ha gyermekük ide tartozik, kevesebb az esélye, hogy elkallódik. A társaságot hajnali háromra nagy nehezen sikerült csak „kiverni” a teremből... (Látva-hallva az élénk eszmecsereket vezető és beosztott, földhivatali kolléga és minisztériumi vezető, vállalkozó és oktató, hivatalnok között, felmerült bennem, nem olyan konferenciákat kellene-e szervezni, ahol rövid bevezető, gondolatébresztő előadások után időt-teret engedünk a csoportok kialakulásának, és team-munkaként beszéljük meg közös dolgainkat, majd a csoportvezetők előadásában újra összegezzük a tanulságokat? Az Internet és a mobil távközlés korában sem nélkülözhetjük a személyes eszmecsereket, amelyre manapság talán nagyobb szükségünk van...)

Kiadványok

Minden résztvevő három kiadványt is kézhez kapott.

A szakásos GIS Open CD-kiadvány a konferencia előadásait tartalmazta elektronikus formában, Kulcsár Attila és Bódis Gábor szerkesztésében. MS Word vagy MS PowerPoint formátumban (esetleg mindkettőben) kerültek rögzítésre az előadások (és életrajzok), ha azokat szerzőjük időben beküldte. Köszönet minden előadónak, aki ily módon is a köz javára ajánlotta fel szellemi termékét, amire természetesen hivatkozni illik a felhasználáskor. A GEO 30 éve címmel emlékkönyvet jelentettünk meg e sorok írója szerkesztésében. Ebben emlékezünk a földmérő és földrendező képzés kezdeteire, bemutatjuk tanszékeinket, hallgatóinkat, oktatási, továbbképzési és kutatási tevékenységünket, közöljük az eddig végzetek névsorát. Főigazgató úr felvázolja a kar jövőképét, az eddigi igazgatók rövid nyilatkozatot adnak. Néhány humoros írás, néhány fekete-fehér vagy színes kép segít emlékezni, feledni a gondokat.

Harmadik kiadványunk egy zenei CD, amely selmeci, soproni és fehérvári diáknótákat tartalmaz, Németh Gyula szerkesztésében. A 30. évfordulóra 30 dalt válogatott a Tanár úr, aki nagy elkötelezettséggel, pontossággal és munka-befektetéssel teljesítette ezt az önként vállalt feladatát is. A dalokat kísérőszöveg vezeti fel, ebben emléket állítunk néhai Tamás Lászlónak, aki a selmeci hagyományokat Fehérvárra hozta. Őt szám zenéjét Gerencsér Miklós számítógéppel hangszerelte. A nótabírók: Bartha Csaba, Horváth Gábor, Prepok László, Fekete Ferenc, Darabos Péter, Szabó László, Gedő Attila, Komjáthy Attila. Az énekek teljesítménye figyelemre méltó, hiszen most szerepeltek először együtt.

Őszintén köszönjük azon támogatóink anyagi segítségét, akik első szóra megértették szándékainkat, se-

gítettek bemutatni egy kicsi, sajátos szakmai felsőfokú intézmény életét. Köszönjük a konferencia előadóinak az értékes szóbeli és írásos dokumentációt, a szervezőknek a szervezést, a résztvevőknek a részvételt.

(Szükség van-e a GIS Open konferenciára egyáltalán, s ha igen, akkor milyen jellegű konferencián venne részt szívesen a látogató? Ezt a kérdést is időről időre fel kell tennünk, hiszen csak akkor van értelme konferenciát szervezni, ha az találkozik a résztvevők "valós, esetleg rejtett igényeivel." Úgy tűnik, legfeljebb másfél órás üléseket lehet tervezni, s egy ilyen szekció végén, az összes előadás után lehetőséget kellene

biztosítani a hozzászólásokra, kérdésekre. Mindenképp kellene olyan lehetőséget teremteni, amikor minél többen fejthetik ki személyes véleményüket egy-egy szakmai kérdésben. Ezt megelőzően azonban szükség van a bevezető, vitaindító, gondolatébresztő előadásokra... És még sok mindenre, amiről honlapunkon várjuk a véleményeket...)

A konferenciáról készített képek honlapunkon megtekinthetők (www.geo.info.hu).

Busics György

TANÁCSKOZÁS A FÖLDÜGYI ÉS TÉRKÉPÉSZETI MINŐSÉGIRÁNYÍTÁSRÓL

Napjainkban egyre határozottabban vetődik fel a minőség (ezen belül a minőségirányítás, minőség-ellenőrzés stb.) kérdése a földügy és térképészet területén is. Ennek egyik oka maga a gyorsuló technológiai fejlesztés, amely kétségtelen előnyei mellett azzal is jár, hogy

A nyitó ülés elnöksége (jobbról balra): dr. Detrekői Ákos, az MFTTT elnöke, dr. Kőszegi Géza FTF főosztályvezető és Apagyí Géza FTF főosztályvezető-helyettes

a régebbi szemlélet és szabályozások alapján egyre nehezebb „kézben tartani” a végtermék (tevékenység) minőségét, elfogadhatóságát. Ezt aztán még hangsúlyosabbá teszi a közeledő EU-csatlakozás földügyi-térképészeti megalapozása vagy ha úgy tetszik kényszere.

A vázolt folyamat megtárgyalásának szükségességét az MFTTT jó érzékkel ismerte fel. Így került megrendezésre – az elmúlt évtől már ismert – szabadsághegy „Sunlight” Szállóban 2002. március 21–22-én a „Minőségirányítás a földügyi és térképészeti ágazatban” c. ankét.

A rendezvényen közel 100 fő vett részt, amelyből 70 % (69 fő) a földhivatalokat és a főhatóságot kép-

viselte. A résztvevők mintegy 19 %-át a FÖMI, az NKP Kht., a katonai térképészet és a Geodézia Rt. tette ki, a hiányzó 11-12 %-ot pedig a vállalkozások és egyéb intézmények adták.

A rendezvény során 12 előadás hangzott el, továbbá az első nap délutáni előadás végén élénk vita (konzultálás) következett, amelyben legalább tíz résztvevő fejtette ki véleményét a minőségirányítással kapcsolatban.

Március 21-én este jó hangulatú közös (záró) vacsorára is sor került, amely alkalmat adott a vita folytatására és a barátság erősítésére.

A résztvevők egy része

A kétnapos tanácskozást dr. Detrekői Ákos akadémikus, az MFTTT elnöke nyitotta meg. A megnyitó keretében üdvözölte a vendégeket, hivatkozott a tavalyi (ugyanitt tartott) sikeres kataszteri tanácskozásra. Ezt követően aláhúzta a piac, a minőség egyre növekvő jövőbeli szerepét, majd felkérte dr. Kőszegi Géza FVM FTF főosztályvezetőt a nyitó előadás megtartására.

Az előadás címe „A minőségirányítás a földügy területén” volt. (Mivel az előadás teljes szövegét már a mostani szám elején közöljük, ezért a mi tájékoztatónkban csupán egy nagyvonalú áttekintést adunk.)

gítettek bemutatni egy kicsi, sajátos szakmai felsőfokú intézmény életét. Köszönjük a konferencia előadóinak az értékes szóbeli és írásos dokumentációt, a szervezőknek a szervezést, a résztvevőknek a részvételt.

(Szükség van-e a GIS Open konferenciára egyáltalán, s ha igen, akkor milyen jellegű konferencián venne részt szívesen a látogató? Ezt a kérdést is időről időre fel kell tennünk, hiszen csak akkor van értelme konferenciát szervezni, ha az találkozik a résztvevők "valós, esetleg rejtett igényeivel." Úgy tűnik, legfeljebb másfél órás üléseket lehet tervezni, s egy ilyen szekció végén, az összes előadás után lehetőséget kellene

biztosítani a hozzászólásokra, kérdésekre. Mindenképp kellene olyan lehetőséget teremteni, amikor minél többen fejthetik ki személyes véleményüket egy-egy szakmai kérdésben. Ezt megelőzően azonban szükség van a bevezető, vitaindító, gondolatébresztő előadásokra... És még sok mindenre, amiről honlapunkon várjuk a véleményeket...)

A konferenciáról készített képek honlapunkon megtekinthetők (www.geo.info.hu).

Busics György

TANÁCSKOZÁS A FÖLDÜGYI ÉS TÉRKÉPÉSZETI MINŐSÉGIRÁNYÍTÁSRÓL

Napjainkban egyre határozottabban vetődik fel a minőség (ezen belül a minőségirányítás, minőség-ellenőrzés stb.) kérdése a földügy és térképészet területén is. Ennek egyik oka maga a gyorsuló technológiai fejlődés, amely kétségtelen előnyei mellett azzal is jár, hogy

A nyitó ülés elnöksége (jobbról balra): dr. Detrekői Ákos, az MFTTT elnöke, dr. Kőszegi Géza FTF főosztályvezető és Apagyí Géza FTF főosztályvezető-helyettes

a régebbi szemlélet és szabályozások alapján egyre nehezebb „kézben tartani” a végtermék (tevékenység) minőségét, elfogadhatóságát. Ezt aztán még hangsúlyosabbá teszi a közeledő EU-csatlakozás földügyi-térképészeti megalapozása vagy ha úgy tetszik kényszere.

A vázolt folyamat megtárgyalásának szükségességét az MFTTT jó érzékkel ismerte fel. Így került megrendezésre – az elmúlt évtől már ismert – szabadsághegy „Sunlight” Szállóban 2002. március 21–22-én a „Minőségirányítás a földügyi és térképészeti ágazatban” c. ankét.

A rendezvényen közel 100 fő vett részt, amelyből 70 % (69 fő) a földhivatalokat és a főhatóságot kép-

viselte. A résztvevők mintegy 19 %-át a FÖMI, az NKP Kht., a katonai térképészet és a Geodézia Rt. tette ki, a hiányzó 11-12 %-ot pedig a vállalkozások és egyéb intézmények adták.

A rendezvény során 12 előadás hangzott el, továbbá az első nap délutáni előadás végén élénk vita (konzultálás) következett, amelyben legalább tíz résztvevő fejtette ki véleményét a minőségirányítással kapcsolatban.

Március 21-én este jó hangulatú közös (záró) vacsorára is sor került, amely alkalmat adott a vita folytatására és a barátság erősítésére.

A résztvevők egy része

A kétnapos tanácskozást dr. Detrekői Ákos akadémikus, az MFTTT elnöke nyitotta meg. A megnyitó keretében üdvözölte a vendégeket, hivatkozott a tavalyi (ugyanítt tartott) sikeres kataszteri tanácskozásra. Ezt követően aláhúzta a piac, a minőség egyre növekvő jövőbeli szerepét, majd felkérte dr. Kőszegi Géza FVM FTF főosztályvezetőt a nyitó előadás megtartására.

Az előadás címe „A minőségirányítás a földügy területén” volt. (Mivel az előadás teljes szövegét már a mostani szám elején közöljük, ezért a mi tájékoztatónkban csupán egy nagyvonalú áttekintést adunk.)

Az előadó kiemelte, hogy a minőség szerepét különösen az EU-integrálás erősíti, mivel az nem csupán a termékre, de a szolgáltatásra és a szakigazgatásra is vonatkozik.

Dr. Detrekői Ákos akadémikus a térinformatika és földmérés minőségi kérdéseiről beszél

Felsorolta azokat a főbb földügyi-térképészeti részterületeket, amelyekre különösen ügyelni kell. Definiálta a minőség fogalmát: A minőség az ügyfél deklarált, illetőleg közvetetten értelmezhető igényeinek megfelelő szolgáltatások összes lehetséges vonatkozását jelenti. De a minőség eszköz is, amely segíti a közös programok tervezését és megvalósítását!

Foglalkozott az EU-ban a közszektor vonatkozásában kifejlesztett „Közös értékelési rendszerrel” (Common Appreciation Form; CAF), hasonlóképpen a „Nemzetközi Szabványosítási Szervezet” (International

Dr. Kőszegi Géza (FVM FTF) a minőségirányítás főbb alapelveit ismerteti

Standard Organization; ISO) jelentőségével, amely a szállító és vevő kapcsolatrendszerét kibővíti egy harmadik féllel, annak érdekében, hogy a megrendelő (vevő) jobban tájékozódhasson, azaz megbecsülhesse a szállító (és a termék) minőségét.

Végül az előadó foglalkozott még a minőségirányítás főbb alapelveivel. Ezek a következők:

- vevő-orientált szemlélet;
- a vezetés szerepe;
- a munkatársak részvétele;
- folyamat-alapú szemlélet;
- rendszer-szemlélet és irányítás;
- folyamatos fejlődés;
- a tényeken alapuló döntések és végül
- a kölcsönösen előnyös kapcsolatok (vevő/szállító).

Apagy Géza (FVM FTF) az időszerű feladatokat tárgyalja

Dr. Detrekői Ákos akadémikus (a BME rektora) előadásának címe a következő volt: „A térinformatika és a földmérés kapcsolata, különös tekintettel a minőségi kérdésekre”.

Az előadásban számos olyan információ hangzott el, amely szűkebb szakterületünkön belül még kevésbé ismert. Ezek közül igyekszünk kiemelni a legfontosabbakat. (Ezt annak reményében tesszük, hogy az előadó a saját szóbeli ígérletét – bokros teendői mellett – be is tudja váltani, és így az olvasók folyóiratunk valamelyik következő számában részletesebben is megismerkedhetnek az előadás anyagával.)

Az előadó a minőség fogalmával kapcsolatban a következőket emelte ki.

- A szolgáltatás (termék) minőségét legjobban a vevő elégedettsége igazolja.
- A minőségellenőrzésnél a szállító célja, hogy az árut átvegyék.
- A minőségbiztosítás a folyamatra irányul, a minőség-menedzsment pedig a szervezetre.

– A szolgáltatásnál (árúnál) fontos, hogy a vevőnek legyen választási lehetősége.

A térinformatika fejlődését az előadó úgy jellemezte, hogy

- gyorsan növekszik (maga a térinformatika);
- de igen gyors az információ tömegének növekedése is; ugyanakkor
- növekszik az igény, mindemellett pedig

Zsámboki Sándor elnöklés közben

– módosul az alkalmazói terület is (katonai, állami, gazdasági és már a magánszférában is).

Különösen gyorsan nő a térinformatika felhasználása a közlekedés, a közművek, a település-vezetés területén.

Az előadó az információs rendszerekkel összefüggésben utalt a rendszerek hasonlóságára, a szabványok szerepének növekedésére és az adatok „áruvá-

válására”. Ugyancsak felsorolásra kerültek az információkkal szembeni követelmények; nevezetesen: a sértetlenség, a hitelesség, az adatvédelem, az indokolt titkosság, a hozzáférési lehetőség, a könnyű kezelhetőség, az archiválás stb.

A térinformatika és a földmérés kapcsolata vonatkozásában kiemelte az előadó

- a referencia-rendszerek jelentőségét (koordináltak, vetületi rendszerek, térkép-rendszerek stb.),
- az adatbiztosítás fontosságát más információs rendszerek számára, továbbá, hogy
- a két terület együttélése „sajátos célú rendszert hoz létre” (pl. ingatlan-nyilvántartás).

Weixler János és Rábai Csilla (WORGMARK Iroda)

Dr. Forgács Zoltán (FÖMI) előadás közben

Ugyancsak elhangzott, hogy az adatok tárolása, kezelése és megjelenítése területén ma sajátos a helyzet Magyarországon is. Hiszen ma a földmérési adatok jelentős része még hagyományos adathordozón van, amelyek egyúttal a „megjelenítést” is elvégzik. A továbbblépés abban mutatkozik meg, hogy az adatok egyre nagyobb részét már digitális formában is tárolják, és kezelik, de egyre inkább elválnak egymástól a tárolás és a megjelenítés. Azonban megfigyelhető az újabb követelményekhez való alkalmazkodás készsége is!

A földmérés – ezen belül a magyar földmérés – sajátosságainak tárgyalása során az előadó a szakterület erősségeként értékelte az alapos szakmai ismeretet és a gazdag alapadat-háttérrel (alaptérképek, koordináták stb.). Ugyanakkor a szakma gyengeségeként (veszélyként) említette az elkülönülést, a szükségesnél gyengébb minőségi szemléletet és azt, hogy területünk lemaradásban van a nemzetközi és hazai fejlődési irányokhoz (trendekhez) képest.

A földmérés kedvező lehetőségeként hangzott el: a bővülő piac nyújtotta új lehetőségek, a határozottabb

becapcsolódás az informatikába, továbbá a most ki-fejlődő „geomarketing“, azaz piaci szemlélet az ada-tok előállítás, kezelése és „eladása“ területén.

Szakterületünk jövőbeli „fenyegetettségei“ között említette az előadó:

Dr. Busics György főigazgató-helyettes illetőleg dr. Kiss Antal egy. docens a minőségbiztosítás oktatásáról beszél

– a szakterület „beolvadását“ az informatikába, to-vábbá

– piaci részesedésünk csökkenését (ha nem ügye-lünk a felhasználói igények módosulására).

Figyelemre méltó információkhoz jutott a tanácsko-zás résztvevője Apagyi Géza FVM FTF főosztályveze-tő-helyettes előadásából, amelynek címe a következő volt: „A földügy és térképészet időszerű feladatai“.

Oskó András, a Fővárosi Földhivatal helyettes vezetője véleményezi a minőségbiztosítás tervezetét

Az előadás bevezető részében a hallgatók jól össze-fogott tájékoztatót kaptak a teljes földügyi szakág hely-zetéről (EU-csatlakozás szakmai vonzatai, továbbá a meglehetősen szerteágazó szervezetszerű feladatok).

Az előadó megállapította, hogy az szakág időben megfogalmazta fejlesztési stratégiáját. Ebben na-

gyobb iránymódosításra nincs szükség, és a létreho-zott alapok jó bázist jelentenek az EU által megfogal-mazott intézmény-fejlesztéshez is.

Az előadás legfontosabb része a földügy fő terüle-teinek tömör, világosan megfogalmazott feladatainak ismertetése volt. Ezek a következők:

1. Földvédelem – földhasználat

– Az évenkénti határszámítás, a termőföld hasznosí-tása és megőrzése.

– A részarány-földkiadás és földkárptólás gyors be-fejezése.

– Új eljárási rend kialakítása (osztatlan közös tulaj-donok megszüntetésére, elővásárlási- és előhaszon-bérleti jog).

– A földtörvény módosításával és a Nemzeti Föld-alappal összefüggésben a földhasználati nyilvántartás kiterjesztése, továbbá a személyi és tárgyi feltételek biztosítása.

– Gyommentesítési program.

Holló Anna a Gödöllői Földhivatal vezetője és Wolf Ferenc (Somogy Megyei Földhivatal) felkért hozzászólók

2. Ingatlan-nyilvántartás

– Az ügyirat-hátralék csökkentése, majd felszámó-lása.

– Rendezetlen tulajdoni állású ingatlanok rendezé-se (bejegyzése).

3. Földmérés és térképészet

– A digitális (vektoros) külterületi térképek előál-lításánál elvi és technológiai előkészítése, majd a for-rások biztosítása, és a megvalósítás megkezdése.

– A szükséges források biztosítása a DAT megvaló-sításához.

– Döntést kell elérni az MTP-ben.

– A földügyi szakigazgatás rendszerszemléletű mi-nőségirányítása feltételeinek megteremtése (lásd FŐ-MI előkészítést).

– Tisztázni kell az EU agrártámogatások ellenőrzési rendszerében (IIER) a földügy-térképészet feladatait. Ebben jelenleg egyrészt mintaprojekt kísérlet folyik (MEPAR fizikai blokk), a FÖMI a távérzékelési technológiát dol-

Oros László (Szabolcs Megyei Földhivatal) hozzászólás közben

gozta ki, az NKP Kht. pedig 120 települést érintő teszt-feladatot végzett. Ez utóbbi révén létrejöhet a külterületi digitális állomány, amely egyrészt segíti a kataszter költségtakarékos és kikerülhetetlen IIER-es felhasználását, de egyúttal lehetővé teszi a multiszektorális felhasználást is.

4. Informatika

– Továbbfejleszteni és működtetni kell a földhivatali elektronikus ügyintézt.

– Be kell üzemelni a TAKARNET-et.

Az első napi ebédszünet után a levezető elnöki teendőket Zsámboki Sándor, az FVM FTF egykori főosztályvezetője látta el. A délutáni ülészak első részében dr. Forgács Zoltán (FÖMI osztályvezető) „Az állami alapadatok minőségirányítási rendszere” c. előadására került sor, majd Weixler János (WORGMARK Iroda) a „Földmérő cégek minőségtanúsításra való felkészí-

Dr. Forgács Zoltán elnöklés közben; jobbról dr. Borza Tibor (FÖMI KGO), balról Virág Gábor (FÖMI KGO)

tésének tapasztalatairól” tájékoztatta a jelenlévőket.

Dr. Forgács Zoltán előadásában előbb áttekintette a minőség, majd a minőségirányítás fogalmát, majd ismertette a minőségirányítás földmérési-térképészeti jogszabályi hátterét. Bemutatta a FÖMI-nek a témá-

val kapcsolatos munkáját (saját belső irányítási rendszer és ennek tanúsítása) és a Minőségügyi Kézikönyv tervezetét. Ismertette az MSZ EN ISO 9001:2001 jelű szabványt. Tájékoztatót adott a földmérési-térképészeti minőségi irányítás elveiről (és hierarchiájáról), a külső és belső vizsgálatok rendjéről.

Végül foglalkozott a Minőségügyi Kézikönyv tervezetére beérkezett nagy számú észrevétel tipikus eseteivel és ezeken belül értelmezte azok lehetséges kezelését. (FTF döntés, lehetséges variációk.)

(Figyelemmel arra, hogy az előadás teljes anyagát folyóiratunk 2002/3. számában már közöltük, így a téma további tárgyalásától eltekintünk.)

Weixler János (WORGMARK Szervezési és Tanácsadó Iroda) lényegében egy cégbemutatót tartott, és ezzel a minőségbiztosításra alkalmas cégek (intézmények) jelenlévő képviselői számára érthetőbbé tette a nemzetközi ISO-szabványok kifejlődését és jelenlegi szerepét.

Résztevők (jobbról balra): Zsámboki Sándor, dr. Mihály Szabolcs, dr. Kiss Antal (és mögötte) dr. Szabó Zsolt

Elmondta, hogy a nemzetközi szabványok elsőként a hadiiparban alakultak ki, ahol a minőségnek, a résztvevők magas fokú összehangolásának különösen nagy szerepe van. Majd ez tovább terjedt a gépipar és más ágazatok felé is.

Az előadó foglalkozott az ISO-szabványok módosításával és ezek hatásával is. Kifejtette, hogy a szabvány elősegíti a szabatos értelmezést, és ennek révén hozzájárul a szállító és vevő hosszú távú harmonikus, de mégis rugalmas együttműködése kialakulásához és a szükséges továbbfejlesztéshez.

De a szabványok segítenek a korszerű információ-hordozók és fejlettebb technológiák elfogadtatásában is. Szóba került továbbá az ISO-szabványok rugalmassága is, amely speciális helyzetekben sajátos értelmezésekre (és kizárásokra) is módot nyújt.

A délutáni rövid szünet után Rábai Csilla (WORGMARK Iroda) „Minőségirányítás oktatása, auditor képzés” c. előadása következett. Ennek keretében a külső motivációk között a következőket említet-

te: a vevők sajátosságai, a piackényszer, az export piacok, az állami megrendelések, a versenytársak, a tulajdonosi igények, a vállalatról alkotott kép (image).

A belső motivációk között a következőkről hallottunk: szervezettebb folyamatok, rendteremtés, a működés folyamatos javítása, az ellenőrizhetőség, költségmegtakarítások, egyenletesebb minőség, rendszerszemlélet.

Az előadó vázolta a képzés főbb csoportjait is:

- általános képzés (vezetők, irányító munkát végzők stb. számára),
- operatív képzés: adott munkakörre (spec. szempontok szerinti felkészítés),

Dr. Vázcy Attila (NKP Kht.) a minőségügy, Iván Gyula (FÖM) pedig a minőségbiztosítás és adatminőség kérdéseit tárgyalja

– belső auditor-képzés, amelynek van egy elméleti és egy gyakorlati része, és végül sor kerül „próba-auditálás“-ra is.

Az első nap – sorrendben – utolsó előadását *dr. Busics György* főigazgató-helyettes tartotta a „Minőségbiztosítás oktatása a Geoinformatikai Főiskolai Karon“ címmel, amelyhez a BME részéről csatlakozott még *dr. Kiss Antal* egy. docens, aki a téma BME-s vonatkozásait ismertette.

Visszatérve az első előadásra; *dr. Busics György* szabadon elmondott előadása keretében számos információ hangzott el a minőségbiztosítás felsőoktatási vonatkozásairól (egyáltalán a téma oktatásának szükségességéről – ezt igényli az oktatási kormányzat is), továbbá arról, hogy – mivel új tárgyról van szó – annak oktatása és a tananyag összeállítása nem könnyű feladat.

A fehérvári kar vonatkozásában elmondta, hogy Minőségbiztosítás c. tárgy már az OLLO-projekthez kapcsolódó továbbképzésnél is szerepelt, majd folytatódott más programok oktatási moduljainak fehérvári realizálásainál (pl. NKP-program).

Az előadó foglalkozott a tárgy oktatása résztemáival is. Például a tananyag bevezető (általános) részében a fogalmak értelmezéséről, a minőségirányítás kialakulásáról (történet) és az egyes minőségbiztosítási rendszerek nagyvonalú bemutatásáról volt szó. A tan-

Hetényi Ferencné, a Pest Megyei Földhivatal osztályvezetője és Kovács Gáborné (FTF) bemutatják az új F2 Szabályzatot

anyag (nagyobbik) szakmai része aztán a legfőbb területek – szabványokon alapuló – követelményeit tárgyalja: kitérve számos sajátos probléma-helyzet feloldásának lehetőségére is.

Az előadó végül összefoglalta a téma oktatásának jelentőségét, amely szerint fontos, hogy a minőségirányítás bekerült a szakma felsőoktatási tantervébe, amely – az általános tájékoztatáson túl – segíti a módszer-szemlélet kialakulását a földmérés-térképészet területén is.

Dr. Kiss Antal (BME) előadásában a következőkről szólt.

– A BME-n a különböző mérnöki szakokon már régóta oktatnak szakmaspecifikus minőségügyi ismereteket.

– A földmérő szakos hallgatók esetében a BME-én csak később indult a tárgy oktatása.

– A jelenleg általában alkalmazott minőségügyi módszerek és kifejezések a telepített gyáriparrá

Részvevők: balról elől a Békés Megyei Földhivatal képviselői

jellemzők, szakterületünkön való értelmezésükre és oktatásukra szükség van.

1997 szeptemberétől a műszaki felsőoktatásban résztvevő hallgatók számára kötelező a minőségügyi ismeretek elsajátítása 157/1996 (X.22.) kormányrendelet alapján.

A BME Építőmérnöki Kar Földmérő és térinformatikai és építőmérnök hallgatói számára 1995-től „Építőipari méretellenőrzés” címmel végvizsgorlati, kötelezően választható tantárgy indult, melyet 1998-

A hölgyek üdvözlése

tól a „Minőségbiztosítás az építőiparban” c. tantárgy váltotta fel.

1998-ban a Geodéziai szakmérnöki szak Kataszteri ágazatán „Minőségbiztosítás” c. tantárgy került oktatásra. Ez évben induló kataszteri szakmérnök képzés oktatási tervében „Minőségirányítás” c. tantárgy szerepel.

A Soproni Egyetem Földmérési és Földrendezői Főiskolai kar rendezésében 1998-ban több Műegyetemi oktató vett részt az NKP program minőségbiztosítási ismereteinek tanításában (pl. Minőségbiztosítás a Kataszteri Térképkészítésben).

E tantárgyakban minőségügyi és mérésügyi alapfogalmak és szakterületünkön alkalmazható módszerek kerülnek előadásra.

A tanácskozás első napi programja egy jól sikerült konzultációval (vitával) zárult: amelynek fő témája a „Minőségirányítás bevezetésének lehetősége a földügyi igazgatásban” volt. Ennek levezetője ugyancsak *Zsámboki Sándor* volt, aki – korábbi szakmai tapasztalatain túl – ma is eredményes munkát végez a FÖMI, továbbá a földügyi igazgatás minőségbiztosításával kapcsolatos elgondolások kimunkálása, illetve bevezetése területén.

A konzultáció keretében előbb két felkért hozzászóló kapott szót.

Holló Anna, a Gödöllői Földhivatal vezetőjének álláspontja az, hogy a minőségbiztosítás általános földhivatali bevezetését meg kell előznie egy átvilágítás. Továbbá ő is azon a véleményen van, hogy földügyi vonatkozásban cél, hogy „mindenki elégedett legyen”, de ehhez

a kormányzatnak olyan intézkedéseket kell hoznia, amelyek következetesek, és nem változnak állandóan.

Wolf Ferenc (Somogy Megyei Földhivatal) elsőként azzal a kérdéssel foglalkozott, amely a földhivatalok részéről a Minőségügyi Kézikönyv-tervezettel kapcsolatos észrevételek között is a fő helyen szerepelt. A hozzászólónak is az a véleménye, hogy a minőségügyi rendszert csak úgy szabad bevezetni, ha az a földhivatalok teljes profiljára vonatkozik és nem csupán a földmérésre.

A kérdés az, hogy a bevezetéshez szükséges források hogyan jelennek meg, hiszen a földhivatalok jelenleg is a sok kormányfeladattal küszködnek. Kampánymunkák idején pedig sajnos „a mennyiség és nem a minőség a döntő”!

Baranya és Békés Megye

Szóba került még, hogy a jobb színvonalú földhivatali munkához

- megfelelő pénzügyi források,
- korszerű és egységes szoftverek kellenek,
- a minőségügyi megbízottnak a legképzettebb személynek kell lennie, és
- ezt a funkciót nem kellene a földmérési szakfelügyelői feladatokkal összekapcsolni;
- a bevezetést pedig fokozatosan (előbb egy-két helyen kísérleti jelleggel) kell kipróbálni.

A jelen sorok írójában (már a most vázolt két hozzászólás alapján is) a következők fogalmazódtak meg.

– A földhivatalok nem földmérési területei még nem készültek fel a minőségbiztosítás bevezetésére.

– A még ma is folyó elmaradt feladatok befejezése (és a várható újabb „kampányfeladatok”) miatt nehéz lesz a földhivatali minőségügyi funkciót tartalmasan el látni. Ha a terhelés ezen a szinten marad, újabb források biztosítására pedig nem kerül sor, akkor a bevezetés csak formai lehet, ezzel azonban éppen fordított eredményt érünk el: a minőségbiztosítás visszája (megcsúfolása) következne be.

– Külön kérdés, hogy a földhivatali vezetők mennyire lesznek „fogadókészek” a minőségügyi megbízott (felelős) érdemi felügyeletére.

A két felkért hozzászóló után nagy számú (önkéntes) hozzászólásra került sor (Oros László, Zsámboki Sándor, Weixler János, dr. Mihály Szabolcs, Hetényi Ferencné, Holló Anna, Németh József, dr. Kiss Antal és mások).

Közülük külön is foglalkozunk dr. Mihály Szabolcs (FÖMI főigazgató) hozzászólásával, aki a következőket mondta.

Közös vacsora (részlet)

– Tisztázni kell, hogy a földügy (binnen a földmérés-térképészet) akarja-e a minőségbiztosítást?

– De ettől függetlenül tény, hogy a gazdasági élet gyorsan változik (globalizáció, EU-csatlakozás), és ezt nem lehet kikerülni.

– Az EU-tagországok részéről is kapunk ösztönzést a minőségbiztosítás bevezetésére, bár esetenként ott is vannak gondok.

– A jövőt illetően tudni kell „eladni” az adatainkat (információinkat)! Tehát „kereskedni” kell! Akkor pedig szinte kikerülhetetlen a minőségbiztosítás és vele együtt az ISO.

A vita során előkerült kérdésekre külön is válaszolt dr. Forgács Zoltán. Válaszának fontosabb elemei a következők voltak.

– A minőségügygel kapcsolatos trendet nem lehet figyelmen kívül hagyni.

– Meg kell vizsgálni, hogy a minőségbiztosítás földhivatali bevezetését miképpen lehet összhangba hozni a földhivatalok jelenlegi adottságaival (túlterheltség, felkészültség stb.).

– A beérkezett válaszokról a (FÖMI felterjesztése alapján) az FTF-nek állást kell foglalnia.

A konzultáció végén a levezető elnök (Zsámboki Sándor) még a következőkre hívta fel a figyelmet.

– Az ISO nem „írhatja felül” az érvényes jogszabályokat, szabályzatokat.

– Biztosítani kell az ISO honosításának feltételrendszerét.

– Lehetséges a kísérleti bevezetés néhány földhivatalnál.

– Ő sem tudja elképzelni, hogy a bevezetésre csak

a földhivatalok meghatározott területein (földmérés) kerüljön sor.

– A továbblépéshez az FVM FTF meg kell fogalmazza álláspontját.

A második napi ülésen (március 22.) a levezető elnök dr. Forgács Zoltán volt. Az öt elhangzott előadás közül kettő a FÖMI KGO-nak a minőségbiztosítással, illetőleg az állami alapadatokkal kapcsolatos tevékenységét ismertette. Két további előadás a minőségügy kataszteri, továbbá elvi (és ingatlan-nyilvántartási) vonatkozásaival foglalkozott (az NKP Kht., illetőleg a FÖMI részéről). Az ötödik előadás pedig (Hetényi Ferencné) az új F2 szabályzat rövid bemutatásával foglalkozott, amely anyagot a tanácskozás minden résztvevője CD-n is megkapott.

Az első előadást Virág Gábor tartotta (FÖMI) a „K-GEO akkreditált kalibráló laboratórium létrehozása és működtetése” címmel. Ebben áttekintette a földm-

Pest Megye és a Főváros

rés hosszmerési eszközeit, a kalibrálás jelentőségét, és bemutatta azon lépések sorozatát, amelyek eredményeként létrejött a K-GEO akkreditált laboratórium (1939, Máriabesnyő/Gödöllő összehasonlító alapvonal; 1986-87 új alapvonal kiépítése és mérése Väisälä-féle interferométer és MEKOMETER; 1989-től ideiglenes kalibrálási engedély; 1999, az alapvonal újramérése; 2000-től akkreditált kalibráló laboratóriumi tanúsítvány.)

A ma már „Gödöllői”-nek nevezett új alapvonal megbízhatósági jellemzői a következők:

$$m_{432\text{ m}} - 1987 = \pm 0,06 \text{ mm (Väisälä)}$$

$$m_{432\text{ m}} - 1999 = \pm 0,06 \text{ mm (Väisälä)}$$

$$m_{864\text{ m}} = \pm 0,1 \text{ mm (MEKOMETER)}$$

Dr. Borza Tibor „Geodéziai GPS helymeghatározó berendezések kalibrálása” címmel jól összefogott tájékoztatót adott egyrészt a GPS-meghatározások jelentőségéről, a vevők kalibrálásának szükségességéről és módjairól (egy vevő-, illetőleg két vevő kalibrálása). Megtudtuk, hogy 2001. decembertől a FÖMI a GPS-vevők kalibrálására is jogosult, amely tovább erősíti a hazai mérési programok egységes méretarányát.

A két penci (FÖMI) előadás – az ott hallott és esetenként már publikált eredmények bemutatásán kívül – azért is fontos volt, mert érzékeltette a hallgatósággal a földügyi szakigazgatáson belül a földmérésnek az állami alapadatokkal kapcsolatos fejlettebb minőségügyi állapotát és ebben a FÖMI (azon belül pedig a KGO) meghatározó szerepét.

Mivel a tanácskozáson a résztvevők kétharmada a földhivataloktól jött, nagy jelentősége volt *dr. Váczy Attila* (NKP Kht.) és *Iván Gyula* (FÖMI) előadásának,

Oldott állapot

hiszen mindkét előadás jelentős részében a kataszteri, felmérési és ingatlan-nyilvántartási vonatkozások domináltak.

Dr. Váczy Attila „Az NKP Kht. Minőségügyi elvárásai és azok érvényesítése” címmel tartott értékes és jól előkészített előadást. Az előadó ismertette a Kht. feladatait, a munkálatok jogszabályi környezetét és az intézményi szerkezetet. Foglalkozott az NKP Kht. többirányú földhivatali vonatkozásaival (adatszolgáltatás, folyamatos ellenőrzés stb.).

Példákat mondott arra, hogy a minőségirányítás egyes elemei már korábban kialakultak (és működtek) például:

- felmérési törzskönyv,
- felmérési tanulmány,
- belső vizsgálati rend,
- állami átvétel stb.

(Mivel az előadás anyagát folyóiratunk a 2002/5. számában várhatóan közölni fogja, ezért az elhangzottak további részletezésétől most eltekintünk.)

Iván Gyula (FÖMI) „Minőségbiztosítás és adatminőség” címmel tartott ugyancsak tartalmas előadást. (Mivel a folyóirat ezt az előadást is közölni szeretné, ezért itt is csak példa-jellegű kiemeléseket teszünk!)

Kiemelte az előadó, hogy országos értelemben a földügy kezeli a legtöbb adatot, továbbá, hogy az ingatlan-nyilvántartás minőségbiztosítása az adatoknak az adott célra való alkalmasságát jelenti. A minőségbiztosítás célterületei között tárgyalta az analóg térké-

peket, a vektoros digitális állományt és DAT-állományokat. A digitális ortofotókról megjegyezte, hogy ezzel a jelenlegi szabályozások még nem foglalkoznak.

Az előadó az adatminőség-jellemzők közül tárgyalta a következőket:

- eredet (származás),
- geometriai jellemzők,
- leíró adatok (attribútumok),
- aktualitás,
- teljesség,
- konzisztencia (ellentmondás-mentesség),
- adatgyűjtési technológia,
- adatvédelem,
- hitelesség stb.

Felhívta a figyelmet arra, hogy a földmérési és ingatlan-nyilvántartási adatok találkozása egyúttal a geometriai és a jogi adatok kapcsolódását is jelenti!

Megállapította, hogy az ingatlan-nyilvántartás jogilag viszonylag jól szabályozott, továbbá foglalkozott az

Bartos Ferenc MFTTT főtitkár értékeli a tanácskozást

ingatlan-nyilvántartás adatminőségi sajátosságaival.

A tanácskozás befejező részében ismét sor került rövidebb konzultációra, majd *Bartos Ferenc MFTTT* főtitkár zárszava következett. Ennek keretében a főtitkár rövid összefoglaló értékelést (benne statisztikai tájékoztatást) adott. A tanácskozást sikeresnek értékelte, hiszen a rendezvényen a szakma egyik perspektivikus kérdéskörének helyzetét és ennek jövőbeli szerepét vitatták meg. Kiemelte a nagymértékű földhivatali jelenlét (kétharmad) fontosságát, megköszönte az előadók, levezető elnökök és a hallgatóság sikeres szereplését.

Ugyancsak méltatta a minőségirányítással kapcsolatban a FÖMI és az NKP Kht. szerepét.

A magunk részéről a rendezvény mérlegét a következőképpen vonhatjuk meg.

Az MFTTT most is szerencsésen választotta ki a találkozó alaptémáját, hiszen a minőségbiztosítás a földügy teljes területét érinti. Az elhangzott előadások révén a szakágazat egyes részterületeinek jelenlévő képviselői megismerhették a többi területek törekvéseit, problémáit is.

A közreadott információkból a legtöbbet valószínűleg a földhivatali kollégák profitálhattak, hiszen náluk (legalábbis a nem földmérő részlegeknél) a minőségbiztosítás még kezdeti állapotban van, ugyanakkor ők tették ki a résztvevők több mint kétharmadát.

Figyelmet érdemel az a tény is, hogy a szakmai előadások döntő részét a FÖMI (részben az NKP Kht.) és egy-két földhivatal munkatársai tartották. Ez egyúttal érzékelteti azt is, hogy a FÖMI milyen mértékben vállal részt a teljes földügy fejlesztési feladataiból.

Szerencsés dolog volt az is, hogy a szakember-képzés két alapvető intézményének képviselői is tájékoztatást adtak a minőségbiztosítás oktatásának jelenlegi helyzetéről (NYME–Székesfehérvár és BME).

Joó I.²

□

OLTAY TEREM AVATÁSA A BUDAPESTI MŰSZAKI ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEMEN

A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen szép hagyomány, hogy az előadótermeket a legkiválóbb professzorokról nevezik el. 2002. február 28-án régi adósságát törlesztette az Építőmérnöki Kar: az Általános- és Felsőgeodézia Tanszék nagy előadóterme ettől kezdve *Oltay Károly* nevét viseli.

Az ünnepség – amelyen férjével együtt díszvendégként megjelent *Oltay Augusztá*, Oltay professzor unokahúga is – a műegyetemi geodéziaoktatás múltjáról és jelenéről szóló előadássorozattal kezdődött.

Dr. Ádám József tanszékvezető egyetemi tanár megnyitója után *dr. Horváth Kálmán* egyetemi tanár tartott

A kép balszélén az ünnepség díszvendége *Oltay Augusztá*

előadást „Emlékezés *Oltay Károlyra*” címmel, amelyben ismertette Oltay professzor 42 éves tanszékvezetői és 52 éves oktatói tevékenységét és szakmai életútját. (A részletesebb adatok után érdeklődő kedves olvasó figyelmébe ajánljuk az [1] alatti cikket.)

A következő előadás „A Gyakorlati Mértan és Vízépítészet Tanszéktől az Általános- és Felsőgeodézia

Tanszékig” címet viselte. Először *Homolya András* egyetemi adjunktus tekintette át a tanszék több, mint 200 éves történetét, ismertette milyen szervezeti és elnevezési változások történtek, valamint a kezdetektől napjainkig kik voltak a tanszékvezetők. Ezt követően *dr. Kis Papp László* egyetemi tanár a jelenlegi oktatási és kutatási feladatokról beszélt.

Az ünnepség végén *dr. Farkas György* egyetemi tanár, az Építőmérnöki Kar dékánja leplezte le az „Oltay terem” emléktáblákat, amelyek közül az egyik, a tanszék bejárata előtt a folyosón, a másik, a terem bejáratánál hirdeti *Oltay Károly* meghatározó szerepét a geodézia egyetemi oktatásában.

OLTAY TEREM
OLTAY KÁROLY (1881-1955)
A GEODÉZIA PROFESSZORA
(1913-1955)

A geodézia tudománynak és a szakmánknak komoly elismerés, hogy a már régebben létező „Kruspér terem” után most a második neves földmérő professzorról neveztek el előadótermet a Műegyetemen.

IRODALOM:

Dr. Horváth Kálmán: Megemlékezés *Oltay Károly* professzor születésének 120. évfordulóján (Geodézia és Kartográfia, 2001/6. 3-6. old.)

Homolya András